

SOCIETATEA DE MÂINE

CUPRINSUL:

POLITICA EXTERNĂ: Dezarmarea navală la Londra	N. DAȘCOVICI
Politica externă a României în anul 1929 — —	V. I. R.-POGONEANU
Acuitatea chestiunii de federalizare europeană —	ION CLOPOȚEL
PROBLEME SOCIALE: Sociologie românească —	TRAIAN HERSENI
Estetica — putere de Stat — — — — —	ADRIAN CORBUL
FIGURI REPREZENTATIVE: Niculac Filipescu	G. ȘERBU
Wilhelm Meyer-Lübke — — — — —	ȘTEFAN PAȘCA
PROBLEME ECONOMICE: Situațiunea economică	
din anul trecut a Angliei și Germaniei — —	AUG. MAIOR
ACTUALITĂȚI: Rusaliile — — — — —	HORIA TRANDAFIR
DISCUȚII ȘI RECENSII: „Istoria literaturii românești.	
Epoca veche“ de Sextil Pușcariu. — „Istoria	
Românilor“ de Dr. Lupăș — — — — —	ION BREAZU
PAGINI LITERARE: Fulgerul. — Zare de plumb.	
— Zăduf (poezii) — — — — —	A. COTRUȘ
— Desrădăcinare (poezie) — — — — —	G. RETEZEANU
CRONICI CULTURALE ȘI ARTISTICE: Teatru:	
„Cruciada copiilor“, dramă în trei acte de Lucian	
Blaga. — — — — —	CRONICAR
Cărți, reviste, ziare: Anuarul Universității Regele	
Ferdinand I, din Cluj. Pe anul școlar	
1928—29 — — — — —	P. SUCIU
BULETIN BIBLIOGRAFIC V.: — — — — —	ION MUȘLEA
FAPTE, IDEI, OBSERVAȚIUNI: Fridtjof Nansen.	
— Cercul scriitorilor bănățeni. — Episcopul Nicolae	
Ivan. — Un model de activitate culturală. Știință	
și specializare. — Federalizarea statelor europene.	
— D. Iorga doctor honoris causa, la Oxford. —	
Gavril Tripon. — Monumentul lui Iancu dela Tg.-	
Mureș. — Trei prieteni distinși ne vizitează: de	
Saint-Aulaire, Berthelot și Loucheur — — — — —	REDAȚIA
COPERTA de — — — — —	ALEXANDRU POP
DESENELE INTERIOARE — — — — —	DEMIAN

Director: ION CLOPOȚEL

Redacția și administrația:
CLUJ, Piața Unirii 8.

Apare la 1 și 15 ale fiecărei luni

Un exemplar: 20 Lei.

Anul VII

1 Iunie 1930

No. 11

ABONAMENT ANUAL:

Autorități, birouri, bănci: 1500 L
Societăți culturale, școli: 1000 L
Liber-profesioniști: 600 L
Funcționari, preoți, studenți: 500 L

In streinătate: dublu

Abonamentele se plătesc anticipat

DES RĂDĂCINARE*)

Stă mintea'n loc și nu 'nțelege:
Eu calc pe stradă ca oricare
Și văd că nimeni nu alege
De-i mică sau de-i casa mare
Pe lângă care zilnic trece;

Și totuș pasul ce îl fac
Imi pare că mă duce 'n foc,
Că zidurile se desfac
Și toate se urnesc din loc
Să se dărâme peste mine.

Aud în juru-mi râs și glume
Și pași ce bat domol pământul,
Piața e un roi de lume
Și din grădini se 'nalță cântul,
Dar sufletul îmi e tot rece.

Neliniștea mă prinde-atunci
Și frică mi-e de orice glas;
Mi-e trupul greu ca 'n grele munci
Și nu 'ndrăsnesc să fac un pas,
Căci din pereți s'aud suspine.

E lumea 'ntr'adevăr nebună
De nu îi pasă de peire?
Dece ei nu aud cum tună
Din temelii orice clădire
Și toți să fugă 'mpinși de groază?

Pesemne nu e nici un rău
Și toate eu le născocesc:
Orașu-i țeapăn, nu e hău
Sub talpa celor ce tânjesc
In umbra naltelor palate.

Ah! cum aș vrea ca toți să piară
Sub pumnul meu, pietroiu de munte!
I-aș sfărâma în dinți de fiară
Pe toți ce n'ar voi ca frunte
In fruntea mea în veci să vază!

Eu ăi curat ca un izvor,
Ca roua 'n care coasa-mi scald;
Iar ei, cu tot belșugul lor
De vorbe și de sânge cald,
Ca noaptea 's negri de păcate.

Imi crește frica? Nu pot merge:
Se clatină adânc crașul.
— Părere-o fi, dar n'o pot șterge
Din gândul meu, cum ucigașul
Nu uită crime tănuite.

Ei, oameni ca și mine sunt,
Doar haina li-e cum sunt la gând;
In sânge simt că pot să 'nfrunt
Tot meșteșugul lor de rând:
Deci înainte îmi e drumul.

Se 'ncearcă truda-mi inzadar.
Din două, una am s'aleg:
Ori mă întorc l'al meu hotar;
Ori nimicesc orașu 'ntreg
Și scap de frici nesăbuite.

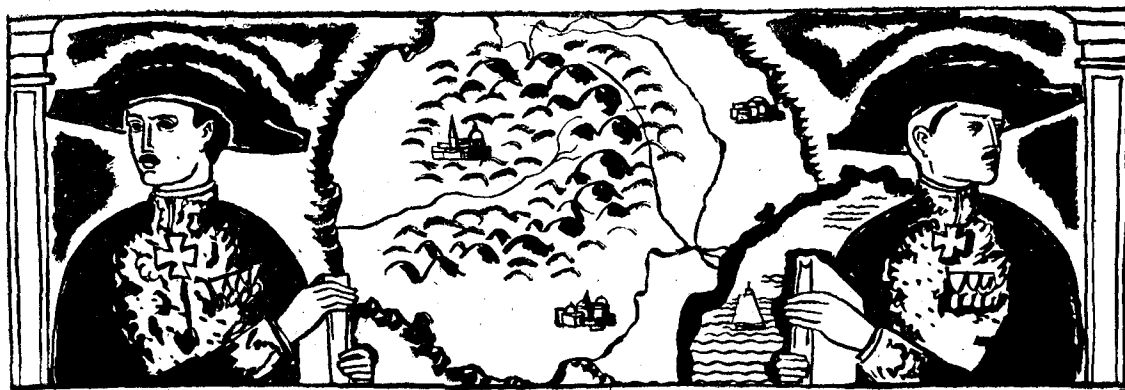
Privesc în zare peste casă:
Stă crucea dreaptă, neclintită;
Credința 'n sufletu-mi rămasă
Intoarce fața-mi obosită
Spre-un deal, pe care cu duiumul

Se suie chiotind țărani
Să semene în faptul zilei.
— Mă cheam'acasă zeci de ani
Și dârza dragoste-a copilei
Uitată 'n sat pierdut în munți.

Imi reazim brațul de perete
Și simt că mintea-mi se lumină:
Pornește calea-mi pe 'ndelete
Pân' la livada cu sulfină;
Și 'n fața munților cărunți,

Plecați peste cocioaba-mi mică,
Pricep dece nu mai mi-e frică!

*) Din volumul de versuri ce va apărea încurând.

Dezarmarea navală la Londra

— Rezultatele conferinței navale din capitala Angliei —

Cititorii credincioși ai „Societății de mâine” cari ne-au urmărit expunerea încercărilor repetate pentru garantarea păcii și noii ordine internaționale rezultată după război, își amintesc desbaterile pentru dezarmare dela Geneva, după cum își vor fi amintind, de asemeni, eforturile de „siguranță, dezarmare și arbitraj obligator” privite într-o ordine logică.¹⁾ Când am expus prăbușirea vestitului protocol de arbitraj obligator din 1924 prin refuzul de ratificare engleză, am atins în treacăt motivele atitudinii de rezervă a imperiului britanic în fața primejdiilor ce amenință pacea și siguranța pe continentul european.

Problema cea mare a dezarmării, ca introducere la pacifismul universal și condamnarea războiului de agresiune, nu însemnează, cum ar părea logic, o dezarmare terestră, maritimă și aeriană în acelaș timp, a tuturor Statelor, ci este mai curând o problemă a navalismului anglo-saxon, adică a concurenței navale dintre Statele Unite și Anglia. Cât timp Statele Unite rămân în afară de Societatea Națiunilor, angajamentele din pact ale Angliei sunt mai mult platonice și orice încercări de a le spori, în interesul păcii europene, sunt dinainte condamnate la insucces.

Rezultatele conferinței dela Londra nu fac decât să confirme aceste simple adevăruri, cum se va vedea imediat.

Repetatele eforturi de dezarmare navală.

Fără să ne ducem până la încercările anglo-germane dinainte de război, pentru încetarea concurenței de înarmări navale, vom spune că după pacea dela 1919 Anglia s'a văzut față în față cu un nou concurent la supremația navală a lumii, mult mai serios decât fusese Germania, cu Statele Unite.

O primă conferință pentru limitarea înarmărilor navale s'a întrunit, la începutul anului 1922, la Washington, între cele 5 mari puteri maritime ale lumii, Anglia, Statele Unite, Japonia, Franța și Italia.

Acordul încheiat până la 1936 a stabilit atunci o limită maximă la vasele de război de mare tonaj (*capital ships*) cu egalitate între Anglia și Statele Unite, o

limită de asemeni maximă a tonajului Japoniei în proporția de 3 față de 5, iar în a treia linie limita maximă pe bază de egalitate între Franța și Italia, care ar fi fost aproximativ de 1.75 față de limitele maxime precedente: 3,5,5.

A doua conferință navală convocată la Geneva, în 1927, din inițiativa președintelui american Coolidge, pentru desăvârșirea acordurilor dela Washington prin extinderea lor și la tipurile de construcții navale de tonaj mai mic n'a ajuns la nici un rezultat. De altfel, de data aceasta, s'au întrunit numai 3 din cele 5 puteri participante la Washington și anume Statele Unite, Anglia și Japonia, deoarece Franța și Italia s'au abținut trimițând numai simpli observatori la desbateri.

În 1927, cei trei participanți s'au despărțit făgăduindu-și reciproc să se gândească la un acord viitor după ce vor fi făcut în prealabil studii mai serioase.

Acordul ultim dela Londra în 3 în loc de 5.

Potrivit acestei făgădueli și din inițiativa dlor Macdonald și Hoover, la începutul anului 1930 s'a convenit la întrunirea unei noi conferințe navale la Londra.

De data aceasta, au participat iarăși toate cele 5 puteri ca în prima conferință dela Washington.

Desbaterile au durat 12 săptămâni în cap și păreau că nu se vor mai sfârși dacă nu venia vacanța Paștelui. Fiecare era preocupat de interesele lui și nu vroia să priceapă argumentele convorbitorilor, dar nimeni nu îndrăsnea să pună capăt desbaterilor ce luaseră o întorsătură de fără sfârșit. În atmosfera pacifismului internațional, fiecare Stat se temea să nu apară vinovat de insuccesul conferinței printr-o atitudine de intransigență sau de bruscare. Chiar dacă ședințele conferinței au păstrat caracterul unor convorbiri confidentiale, contrar cererilor Franței de a le da un caracter de perfectă publicitate, fiecare s'a silit să apară în lumina pacifismului perfect și a dispoziției de conciliație.

Acordul general n'a fost, totuși, cu puțință din cauza divergenței dintre Franța și Italia pe tema egalității navale cerută de această din urmă putere și refuzată de cealaltă. În asemenea condiții, primele mari puteri navale, care nu căzuseră la învoială, în 1927, la Geneva, s'au înțeles acum numai între ele, realizând fiecare o însemnată economie de miliarde asupra construcțiilor convenite până la 1936 și înlăturând polemici

¹⁾ Societatea de mâine anul 1924 Nr. 28—29; 1925, Nr. 10, 21—22, 30—31, 44—47; 1926, Nr. 3, 17, 31—32; 1927, No. 18.

iritante, cum fuseseră acelea dintre amiralitatea britanică și americană. S'a adoptat în linii generale, proporția acordului dela Washington pentru vasele de mare tonaj și la crucișătoare și distrugătoare, afară de egalitatea construcțiilor de sub-marine, pentru câteși trei Statele, stabilită la limita de 52.700 tone fiecare.

Pentru siguranța Angliei, o clauză de prevedere cuprinsă în art. 21 recunoaște dreptul fiecăreia dintre părțile contractante, dacă s'ar crede amenințată în siguranța ei prin construcțiile noi ale unei alte puteri ce nu participă la acordul încheiat, să comunice celorlalte semnatare tonajul suplimentar spre a-l putea pune în lucru.

Înțelesul acestei rezerve de siguranță însemnează că dacă Franța sau Italia, rămase în afară de acord, ar porni construcții noi, îngrijitoare pentru siguranța Angliei, aceasta să-și poată spori tonajul fără a contraveni angajamentelor luate față de Statele Unite și Japonia.

Părăsind dogma tradițională a supremației navale mondiale prin admiterea parității cu Statele Unite, Anglia își păstrează cel puțin supremația indiscutabilă față de puterile europene!

Divergența italo-franceză.

Celelalte două puteri rămase în afară de acordul tripartit, Franța și Italia, se găsesc în situația aceasta dintr'un dezacord între ele, asupra limitei navale respective până la 1936, cât și în urma refuzului Angliei de a primi vre-un aranjament de garantare a siguranței în bazinul Mediteranei.

Italia a adoptat, dela început, prin atitudinea dlui Grandi un punct de vedere dela care nu s'a abătut cu nici un preț până la sfârșit: paritate perfectă cu Franța. În locul altor explicații sau dovezi despre nevoile proprii de apărare și siguranță națională, Italia a cerut paritate cu Franța afirmând că are cel puțin tot așa de mari trebuințe pentru apărarea comunicațiilor sale maritime. Memoriul italian pretindea chiar că nevoile Italiei sunt mai mari decât ale Franței, prin configurația geografică a peninsulei și dependența de importul materiilor prime și alimentare, — ceea ce n'ar fi în egală măsură cazul Franței care invoca numai argumentul legăturilor cu imensul ei imperiu colonial. Italienii mai invocau ca un argument în plus al parității admiterea precedentă a principiului de către Franța în prima conferință navală dela Washington. (1922).

La rândul ei, Franța prin glasul dlui Briand, după ce, la început, a refuzat paritatea cu Italia, s'a arătat, apoi, dispusă s'o primească sub condiția unui acord de garanție a păcii, în Mediterana, cu participare anglo-saxonă sau cel puțin numai engleză. Franța nu înțelegea să fie lăsată izolată, în cazul unui război de agresiune în Mediterana, ca preț al renunțării sale la superioritatea navală față cu Statele continentale europene.

Dar delegații americani au arătat că Senatul n'ar ratifica o asemenea garanție Franței, iar în Camera Comunelor guvernul englez a fost interpelat și i-s'a cerut să nu convină la nici un angajament suplimentar. Dl. Briand însuși a renunțat, în sfârșit, la propunerile sau sugestiile sale când presa italiană a început să interpreteze cererile Franței drept o alianță de fapt contra Italiei în Mediterana.

Astfel, Franța și Italia neputând cădea la acord direct și nici prin intervenția garantatoare anglo-ameri-

cană, au rămas, în afară de acordul naval dela Londra, să caute ulterior o înțelegere directă, urmată de adeziune la actul tripartit, sau să-și păstreze, fiecare, deplina libertate de mișcare în materia înarmărilor navale.

Salvarea submarinelor.

Lucrările conferinței dela Londra mai prezintă un interes deosebit pentru noi și prin concluzia trasă în privința armeei de luptă ce este submarinul.

Încă dela prima conferință din 1922, la Washington, Anglia și alături de ea Statele Unite, luaseră o poziție categoric dușmănoasă împotriva acestei minunate arme defensive de luptă ce este submarinul pentru puterile mici. Sub impresia războiului submarinelor germane, care au atins așa de serios navigația engleză, și urmărind respectul proprietății private în războiul maritim, vechiu deziderat nord-american, cele două mari puteri navale urmăreau interzicerea pe viitor a submarinului ca instrument de luptă navală.

La conferința din urmă, problema submarinului se pusesse din nou și cu aceeași stare de spirit dușmănoasă, ceea ce dacă ar fi condus la o concluzie afirmativă ar fi însemnat o mare primejdie pentru apărarea navală a Statelor mici. România se află și ea prin situația din Marea Neagră între Statele vital interesate la păstrarea submarinului ca instrument defensiv în războiul maritim.

Franța a apărut cu mare energie punctul acesta de vedere al puterilor mici și a fost susținută de Japonia. Submarinul a scăpat cu viață din conferința navală dela Londra: cel mult dacă prin reglementări speciale se vor lua măsuri împotriva întrebunțurilor lui abuzive pe viitor.

Impăcarea anglo-germană și siguranța europeană.

Dar conferința dela Londra prezintă diferite aspecte interesante prin repercusiunea acordurilor încheiate în politica internațională.

Dintre acestea, cel mai interesant și mai direct pentru problema siguranței europene, care ne privește foarte de aproape, este acela al acordului anglo-american, pe bază de paritate navală definitivă admisă, cu urmarea imediată: *apropierea Angliei de Statele Unite și, poate, îndepărtarea indirectă de Societatea Națiunilor.*

Refuzul Senatului american de a ratifica tratatul de Versailles din cauza pactului Societății Națiunilor a vădit voința categorică și clar manifestată a Nord-Americanilor de a nu primi nici un angajament care le-ar stingheri libertatea de mișcare în politica internațională și, deci, posibilitatea de a-și afirma independența, ci supremația în afacerile lumii întregi. În timp ce puterile europene și chiar unele puteri extra-europene, primeau, sarcini și obligațiuni externe fie pe temeiul pactului S. N. fie prin alte angajamente internaționale, recunoscând implicit solidaritatea și interdependența popoarelor, Statele Unite își afirmau libertatea perfectă de mișcare, un fel de mândră izolare internațională foarte asemănătoare cu aceea pe care Anglia însulară a practicat-o, în decurs de veacuri, față cu toată lumea, tocmai ca o manifestare a conștiinței sale de supremație indiscutabilă.

Astăzi, atitudinea Statelor Unite față de Societatea Națiunilor nu-i altceva decât aceeași splendidă și trufașă izolare prin care se afirmă, în lume, suprema-

ția nord-americană față de toate Statele și, implicit, față de Anglia care a consimțit, la Versailles, să primească angajamentele cuprinse în pactul Wilsonian.

Divergența navală anglo-americană de după război nu făcea decât să îngreuiere, an de an, situația supremației navale a Angliei, strămătorată deoparte de concurența Statelor Unite, iar de alta de angajamentele siguranței internaționale decurgând din pactul Societății Națiunilor. Sarcinile de intervenție contra agresorului impuse print art. 10 și 16 din pact sunt din ce în ce mai insuportabile pentru Anglia, pe măsura ce puterea navală a Statelor Unite sporește, iar voința lor categorică de a nu admite obligații Societății Națiunilor merge până la o adevărată amenințare de a nu ține seamă de eventualele sancțiuni navale colective ce s'ar lua împotriva vreunui Stat agresor.

În timp ce prevederile de sancțiuni din pactul Societății Națiunilor (art. 16) duc în fapt la suprimarea concepției de neutralitate față cu Statul agresor, atitudinea și rezerva Statelor Unite afirmă libertatea de comerț a neutrilor și respectul scrupulos al drepturilor neutralității față cu eventualele măsuri coercitive ce le-ar lua Societatea Națiunilor împotriva unui agresor.

În asemenea împrejurări, scrisoarea dlui Austen Chamberlain publicată la 26 Februarie în *Times* spre a sublinia consecințele primejdioase pentru Anglia ale acceptării parității navale, cu Statele Unite, concomitent cu sarcinile luate prin pactul Societății Națiunilor, constituiesc o mărturisire sinceră despre direcția politică viitoare față cu instituția dela Geneva.

Imperiul britanic silit de împrejurări să evite o concurență navală cu Statele Unite și, poate, un viitor apropiat conflict, ce ar fi fost consecința fatală, a preferat înțelegerea pe bază de paritate și apropierea de frații Anglo-Saxoni din cealaltă parte a Atlanticului. A cedat, de data aceasta, supremația navală, deși în împrejurări aproape asemănătoare refuzase să cedeze concurenței navale a Germaniei, în tratativele lordului Haldane dinaintea de marele război. Îndărătnicia germană de atunci față cu imperiul britanic se știe că a fost plătită prin pacea de Versailles și scufundarea flotei la Scapa Flow.

Astfel Anglia prin acordul tripartit dela Londra a primit angajamente în Atlantic și Pacific cu principalele puteri navale din acele regiuni, Statele Unite și Japonia, dar a lăsat în a doua linie și chiar a refuzat orice angajament imediat în apele europene. Căci refuzul constant opus propunerilor franceze: 1) de pact mediteranean, 2) apoi de complectarea pactului Briand-Kellog în art. 2, 3) de acord de garanție mutuală pe temeiul protocolului dela Geneva din 1924 semnat și neratificat, în sfârșit de 4) interpretare specială a art. 15—16 din pactul S. N. spre a interzice, în mod absolut, recursul la război, n'a fost decât urmarea firească a hotărârii și intereselor Angliei de a nu-și îngreui situația cu angajamente suplimentare în Europa când are de apărut poziția ei extraeuropeană față de concurenți formidabili.

Anglia nu mai poate suporta sarcini noi de siguranță internațională după admiterea parității navale cu Statele Unite. Mai mult, chiar actualele sarcini decurgând din pactul Societății Națiunilor fiindu-i prea grele, va căuta, cu timpul, să se desfacă de ele depărtându-se de Geneva și apropiindu-se de Washington. Între cele două capitale cu tendințe de universalitate, colectivă sau imperialistă, Anglia evoluează potrivit intereselor ei vitale.

În asemenea împrejurări, refuzul de a participa la un pact mediteranean tripartit, cu Franța și Italia, de fapt în calitate de garantă a păcii între cele două mari puteri latine concurente în Europa, a fost urmarea firească a situației internaționale noi în care se află Anglia după consfințirea definitivă a parității navale cu Statele Unite.

Impăcarea anglo-americană are pentru moment ca rezultat sigur: îndepărtarea unei primejdii serioase de conflict mondial, dar poate avea și o consecință foarte probabilă: sporirea instabilității păcii europene pe măsură ce se topește garanția engleză la respectarea prevederilor din pactul Societății Națiunilor.

Nu trebuie pierdut, însă, din vedere spiritul comercial și pacifist al lumii anglo-saxone, care fiind împăcată în cercul principalilor ei reprezentanți, ar putea deveni garantul cel mai serios al păcii internaționale prin opunerea hotărâtă la orice acte de violență și război, la orice încercare de turburare a stărilor normale de muncă și producție liniștită pe suprafața întregului glob.

Insușirile de rasă colonizatoare și dominantă ale anglo-saxonilor ar putea deveni garantul cel mai sigur al păcii pe veciul continent frământat de atâtea uri tradiționale și de ambiții nesatisfăcute.

Sau, poate, cine știe, Europa aceasta bătrână, ajunsă la conștiința propriilor ei interese de solidaritate față cu restul omenirii, ar apuca de nevoe, dacă până astăzi n'a făcut-o nesilit, pe un drum nou de sinceră colaborare și unire care să ducă la realizarea Statelor Unite europene.

Indiferent de perspectivele viitoare ale politicii internaționale, vom încheea prin constatarea că ultima conferință pentru dezarmare, dela Londra, însemnează punctul de plecare pe un drum nou al păcii europene, în raport cu pacea lumii, și poate deveni începutul apropierii reale a Statelor Unite de Societatea Națiunilor după ce Anglia a renunțat la tradiționala și vechea ei supremație navală în lume.

Surprizele nu sunt niciodată excluse!

N. Dașcoviți.

FULGERUL

Picuri, picuri...
tăcute, veșnice nimicuri,
ca milioane de țărani
uitați și sărmani,
c'o răbdare dumnezeiască
lanul îl bat și-l fac să răscoală...

Pe urma lor, ca din desfăt,
trecând din bici de flacări tu pocnești
mulțimile să le îngrozești, —
Fulgere, semeț, năprasnic logofăt!...

A. Cotruș.

Politica externă a României în anul 1929*)

Politica externă a României a fost în anul 1929, bogată în fapte de o deosebită importanță internațională. O privire cronologică — pe cât se poate, căci evenimentele se prelungesc unele peste altele — va duce în mod firesc la stabilirea directivelor generale ale acestei politici.

România s'a aflat încă din primele zile ale anului 1929, în fața unui fapt neașteptat în politica internațională, fapt ce interesa în mod deosebit politica externă. Era anume o nouă atitudine a Rusiei sovietice față de statele europene cu care se învecinează la vestul său. Intr'adevăr, în chiar ziua de 1 Ianuarie 1929, d. Litvinov, comisarul ad-interim al afacerilor străine din Rusia, invită Polonia ca, printr'un protocol, să pună în vigoare în răsăritul Europei pactul Briand-Kellog — prin care se renunțase, în August 1928, la războiu, de către marile puteri și cele semnatare ale acordului dela Locarno, și care aștepta aderarea tuturor celorlalte puteri; — acest protocol avea să anticipeze asupra intrării în vigoare conforme cu regulile stabilite la semnarea pactului dela Paris, — care cereau aderarea din partea majorității — dacă nu a unanimității statelor. Cum însă Rusia nu se află în relațiuni diplomatice cu toate statele europene dela granița sa de vest, ea nu le face acestora în mod direct aceeaș propunere. Așa că se lăsa numai să se întrevadă această dorință prin articolul 4 din nota adresată de Rusia guvernului polonez, articol care prevedea că „e posibil oricărui stat să semneze acest protocol împreună cu Polonia“. Prin intermediul Poloniei, propunerea a fost astfel transmisă și României. România însă avea nevoie, dată fiind atitudinea cunoscută a Rusiei în privința Basarabiei, de recunoașterea integrității sale teritoriale. Rusia, evident, voia să evite aceasta. Intrucât însă și Polonia, refuza să semneze protocolul în lipsa României și astfel planul Rusiei cădea, s'a ajuns, în urma unor tratative ce s'au prelungit în tot cursul lunii Ianuarie, la o înțelegere concretizată într'o formulă ce constata dorința de a contribui la menținerea păcii existente între U. R. S. S., Polonia și România. Constatarea „păcii existente“ între Rusia și România însemna și re-

cunoașterea, în același timp, a integrității noastre teritoriale, căci în declarațiunile anterioare ale conducătorilor ruși se accentuase că Rusia consideră Basarabia ca numai provizoriu ocupată de România, cu care deci s'ar afla în stare de războiu. Astfel, după ratificarea de către parlamentul român, în ziua de 30 Ianuarie, a adeziunii României la pactul Briand-Kellog, România a putut semna la 9 Februarie, protocolul dela Moscova alături de U. R. S. S., Polonia, Estonia și Letonia, fiind reprezentată prin D. Carol Davilla, ministru plenipotențiar la Varșovia.

Importanța acestui protocol nu trebuie trecută cu vederea, căci cu toate criticele ce i s'au adus, cu tot sensul său de captare a bunăvoinței financiarilor americani în vederea unui împrumut sovietic și cu toate desmințirile ulterioare ale Rusiei cu privire la recunoașterea unirei Basarabiei cu România, el nu rămâne mai puțin un act, prin care justele susțineri ale României în chestiunea Basarabiei sunt conacrate, în fața forurilor și opiniei publice internaționale, de către însăși U. R. S. S.

Prin călcarea acestui protocol, Rusia și ar atrage sancțiunile prevăzute în pactul Societății Națiunilor ca și cele prevăzute în pactul dela Paris.

Dar anul 1929 era menit să continue o veche chestiune: aceea a optanților unguri. Aceasta era o temă clasică de agitație pe care inteligent condusa iredentă maghiară nu o putea lăsa să treacă nespeculată. Problema optanților unguri constă în pretenția unui număr de mari proprietari din Ardeal — printre ei și primul ministru al Ungariei contele Bethlen — care, după unirea din 1918, au optat pentru cetățenia maghiară și care, fiind expropriați în virtutea reformei agrare române, cereau despăgubiri superioare și în afara celor prevăzute de această reformă. Statul Român deși din punct de vedere juridic nega — și cu temei — orice drept al optanților de a formula aceste pretenții — intrucât atingeau principiul suveranității naționale, — s'a arătat dispus, totuși, la concesii practice, pentru a facilita îmbunătățirea relațiilor româno-maghiare. Vechiu de 6 ani, litigiul acesta a ajuns în 1929, obiectul unor tratative directe, pe calea cărora se căuta o soluție practică, făcându-se abstracție de principiile juridice opuse susținute de România și Ungaria; că

o înțelegere era posibilă, o garanta bunăvoința reală și sinceră a României, care era dispusă la concesiuni ce era în drept să le refuze. Retrasă de pe biuroul S. N., chestiunea a început a fi discutată în Ianuarie la San-Remo de către delegațiile celor două state; discuțiile au fost continuate la Viena în Aprilie, dar, după o întrerupere durând până la sfârșitul lunii Maiu, au ajuns în Iunie la un punct mort, din pricina Ungariei care, pe lângă că pretindea mai mult decât maximum-ul până ca uade România înțelegea să ajungă cu concesiunile, refuza să admită și principiul — imaginat de D. Titulescu — al compensației cu reparațiile de războiu datorite nouă de Statul ungar. Intr'adevăr pe când România se străduia să strămute chestiunea din domeniul juridic în cel economic, Ungaria rămânea la punctul ei de vedere, anume că Statul ungar nu se poate confunda cu optanții, pe care numai îi reprezintă. Chestiunea optanților a revenit deci la S. N., pe a cărei ordine de zi a fost pusă în sesiunea din Septembrie, d. Henderson, ministrul de externe al Angliei, a fost atunci însărcinat cu studierea ei și rugat să facă un raport cuprinzând propuneri practice de soluționare, pentru sesiunea din Ianuarie a Consiliului. Ridicată însă de România în August la conferința dela Haga și în toamnă la comitetul experților dela Paris — după cum se va vedea mai departe — această chestiune, după ce punctul de vedere al României fusese recunoscut în principiu, avea să fie soluționată în Ianuarie 1930 la a doua conferință dela Haga și perfectată în Februarie—Aprilie 1930 la Paris în sensul tezei române și grație solidarității Micii Înțelegeri.

Mica Înțelegere care s'a mărginit până acum la o activitate pur politică începe să-și caute de aci înainte și o bază economică. În Februarie la București, în Maiu la Belgrad, au început discuțiile preliminare în acest sens, discuții care au rămas să fie continuate în 1930. E de sperat că aceste tratative vor duce la rezultatul dorit, căci viabilitatea politică a Micii Înțelegeri ar fi astfel serios întărită.

Conferința anuală a Micii Înțelegeri s'a întrunit în Maiu la Belgrad. România, Jugoslavia și Cehoslovacia și-au prelungit pe 5 ani cele trei tratate bilaterale de alianță, semnând în același timp și un act de conferință s'a hotăr-

*) Studiu făcut în cadrul secțiunii politice din Carnegie International Relations Club, București.

rât menținerea candidaturii delegatului Jugoslaviei pentru locul rezervat Miciei Înțelegeri în Consiliul S. N., candidatură ce avea să se producă în Septembrie, ca ocazia sesiunii Adunării S. N.; aceasta din pricina expirării termenului de trei ani pe care fusese ales în acel loc delegatul României. În același timp s'a examinat situația Miciei Înțelegeri față de Rusia — situație considerată ca rămasă neschimbată, și s'au studiat posibilitățile de intensificare a colaborării culturale.

Dar viabilitatea Miciei Înțelegeri mai depinde și de perfectă bunăvoință și lealitate a celor trei state ce o compun, cu deosebire în ce privește tratamentul minorităților respective. De aceea dacă România e recunoscută ca ducând în spiritul tratatelor de pace și al S. N. cea mai tolerantă politică a minorităților, și dacă Cehoslovacia se distinge și ea prin regimul civilizat și înțelegător al minorităților,¹⁾ Jugoslavia supune minoritatea română din Banatul și Macedonia jugoslavă la un tratament mai rău chiar decât cel din monarhia austro-ungară dinaintea de războiu și care nu se poate asemăna decât cu tratamentul actualelor minorități române din Ungaria și din Timoc și Macedonia bulgară, pentru care de altfel România ar trebui să arate o mai mare sollicitudine. Convenția școlară româno-jugoslavă nu se aplică și opera de desnaționalizare a românilor din Jugoslavia se îndeplinește progresiv, după ce școlăle și bisericile lor tolerate chiar sub fostele stăpâniri turcească și ungară au fost închise în mod ilegal. O intervenție energetică se impune din partea României, tocmai în vederea menținerii forței Miciei Înțelegeri, care altfel este pe cale de a junge amenințată în stabilitatea ei prin resentimentele ce în mod firesc le provoacă atitudinea aceasta a Jugoslaviei în opinia publică românească izbătită și de contrastul cu regimul atât de larg de care se bucură minoritatea sârbă din România.

În luna Martie România s'a aflat în fața a încă unei chestiuni care atinge principiul suveranității naționale, privind-o în mod direct. Anume, în sesiunea din acea lună a Consiliului S. N., România a avut să lupte în numele Miciei Înțelegeri pe care o reprezenta în Consiliu prin d. Titulescu, și alături de Polonia, reprezentată în Consiliu prin Ministrul său de externe Dl Zaleski, împotriva propunerii Dlui Stresemann,

ministrul de externe al Germaniei — de curând decedat, — prin care se cerea modificarea punctului de vedere al S. N. în chestiunea minorităților etnice din Statele semnatare ale protocolului dela Paris, și a procedurii relative la reclamațiile acestor minorități adresate S. N. Patru erau cererile Dlui Stresemann: formarea unui comitet de trei din sânul Consiliului, cu însărcinarea de a cerceta reclamațiunile minorităților; publicarea reclamațiilor minorităților, înregistrarea reclamațiilor minorităților și a rezolvărilor lor în darea de seamă anuală a Secretariatului S. N.; și mai ales, dreptul minorităților reclamante de a-și trimite reprezentanți care să stea alături de reprezentanții Statelor reclamate în fața Consiliului. România, reprezentând și Mica Înțelegere, și Polonia s'au opus categoric acceptării propunerilor Dlui Stresemann, întemeindu-se pe principiul suveranității naționale care ar fi suferit o intolerabilă jignire. În fața acestui conflict care a ajuns la forme destul de violente — în special în polemica Zaleski—Stresemann, — Consiliul S. N. a adoptat propunerea Dlui Chamberlain, ministrul de externe al Angliei, instituirea unui comitet de trei care să studieze chestiunea și să facă un raport pentru sesiunea extra-ordinară din Iunie, fixată la Madrid.

Când însă Consiliul s'a întrunit, în Iunie, la Madrid, d. Chamberlain în urma schimbării de guvern în Anglia, nu mai era ministru de externe și deci nici delegat la S. N., așa că a fost nevoit să trimită în scris raportul său, făcut în calitate de prezident al comitetului de trei instituit în Martie, raport ce conchidea în sensul tezei Miciei Înțelegeri și a Poloniei.

Cum însă Consiliul trebuia să ia o hotărâre, și anume o hotărâre cu unanimitate de voturi, s'a ajuns la o formulă tranzacțională care admitea formarea unui comitet de trei pentru cercetarea reclamațiilor minorităților, însă cu precizarea că din acest comitet nu poate face parte vre-un reprezentant al statului al cărui locuitori sânt de aceeași naționalitate cu minoritarii reclamați;

admitea publicarea reclamațiilor minorităților, dar numai pentru membri consiliului; admitea înregistrarea anuală a reclamațiilor minorităților, dar numai cu titlu statistic; în schimb formula aceasta nu cuprindea și a patra și cea mai importantă cerere a Dlui Stresemann, privitoare la reprezentarea, în fața Consiliului, a minorităților reclamante alături cu statele reclamate; în plus, Consiliul a accentuat că nu înțelege să încalce întru nimic suveranitatea națională a statelor. Soluția aceasta care a avut darul de a nemulțumi și pe Unguri, care vedeau în agitatea acestei chestiuni încă un motiv irelevant de speculă, constituie un real succes al României și Poloniei și o afirmare a forței politice a Miciei Înțelegeri.

Aceeași lună Martie a adus și soluționarea vechiului conflict dintre Statul Român și Comisia Europeană a Dunărei, privind jurisdicția asupra cursului fluviului dintre Galați și Brăila. S'a semnat, anume, compromisul mijlocit de S. N. prin care C. E. D. capătă jurisdicția asupra porțiunii fluviului Galați—Brăila, stabilind și promulgând regulamentele de poliție și navigație și observând aplicarea lor — ceea ce constituie o înfrângere a punctului de vedere românesc, întemeiat pe principiul suveranității naționale, punct de vedere respins de altfel și de către Curtea permanentă de justiție internațională de la Haga, în avizul său din 1927.

Drept compensație, se lasă autorităților teritoriale competența asupra regulamentelor de poliție a porturilor și țărmurilor (cu excepția portului Sulina și cu alte excepții conforme cu convențiile și regulamentele internaționale în vigoare). Iar ca organe judiciare, pe lângă Tribunalele de navigație numite de guvernul român, se instituie o Curte mixtă de navigație, la Galați, care pronunță hotărârile sale în numele Regelui României ca reprezentant al statului român cât și al C. E. D.

(Va urma.)

Victor I. Rădulescu-Pogoneanu

ZARE DE PLUMB . . .

Zare de plumb . . .

Zăduf ce nu mai vrea să scape . . .

firele de porumb

pleacă mii și mii de capete,

ca o mulțime de călugări macri și flăminzi,

fără nădejdi, fără isbinzi . . .

A. Cotruș.

¹⁾ Regim cu care se poate compara, în aceeași ordine de idei, și regimul minorității române din Macedonia grecească.

Acuitatea chestiunii de federalizare europeană

Nu putem lăsa nesulevate o serie de fapte ce se petrec sub ochii noștri și cari prezintă o deosebită importanță atât în cece privește lichidarea definitivă a războiului, cât și relativ la statornicirea unui statut de obligațiuni pacifice europene.

România a desvoltat în ultima vreme o foarte activă și rodnică politică externă. Dela contractarea împrumutului de stabilizare până la semnarea acordurilor dela Haga și Paris statul nostru a mers din triumf în triumf, complectându-și activitatea de pură politică externă cu încheierea de acorduri și tratate economice cu diverse state.

Că România se găsește astăzi în deplină concordanță cu năzuințele marilor cabinete ale diplomației europene, ce altă dovadă mai bună putem avea decât împrejurarea, că oficiul nostru de externe a fost printre principalii și primii aderenți ai proiectului Briand pentru o apropiată federalizare a statelor europene.

Ideia creării și înzestrării cu funcțiuni viabile a unor supraorganisme de soluționare a chestiunilor continentului nostru a fost lansată mai vag anul trecut la Geneva, mai concret acum trei săptămâni. Ideia dă de gândit. Bine înțeles ea a entuziasmat cercurile intelectualiste și sincer democratice din toate țările. Anglia mai ezită, poate pentru a nu-și contrazice tradiția de încetineală în asemenea hotărâri, ori poate pentru motivul, că inițiativa aparține Franței prea acuzate că tinde la o vădită supremație economico-politică. E cert, că Franța deține astăzi o situațiune privilegiată în finanțele lumii, atât prin excedentele de multe miliarde, cât și prin abundența și afluența de capital. E o situațiune demnă de invidiat. Și se înțelege dela sine, că prin predominanța stării materiale crește în valoare și prestigiul politic. Cu atât mai decisiv este cuvântul Franței în toate litigiile contimporane.

O concluzie se impune imediat: față de această situațiune evidentă, cine se mai îndoiește, că țările agricole europene, cari tânjesc atât de mult din lipsă de mijloace financiare, apelează azi în primul rând la Franța pentru prezidarea acțiunii de împrumuturi și investițiuni fără de cari o catastrofă economică stă amenințatăre la porțile lor.

Are capitalul din Apus ezitațiuni,

se teme continu să graviteze spre Europa Orientală din cauza vecinătății noastre cu Rusia?

Există modalități infinite de informație. La noi spiritul public e calm. Poporul român e muncitor, așezat și dornic de propășire și pace. Românismul din Basarabia își apără cu toate puterile actuala unire definitivă cu restul României, încât nu există primejdie de ciuntire a independenței noastre de stat. În toate domeniile se continuă de zor activitatea de orânduire internă. Harța violentă și pătimase dintre partide desigur, că e dăunătoare, ea însă e o spumă de suprafață, căci în adâncurile sale ființa nației nu se lasă tulburată. Desigur, că e foarte firavă democrația noastră, că mai sunt moravuri sălbatiche de abuz și ilegalitate, că secta cumularzilor provoacă multă ruină, că favoritismul politicianist nu e stârpit, că sunt prea multe abateri dela credeul Albeilulii. Însă există voința de a curma tot răul, că sunt destule valori în intelectualitatea românească pentru a înfrâna deviațiunile și a apăra unitatea de totdeauna a statului român pe temeiul principiilor unei curate și curajoase democrații parlamentare.

Și ceva trebuie să mai știe Europa apuseană: fără a colabora la refacerea țărilor estice nu pot fi înlăturate două grave neajunsuri, și anume o Europă Orientală care se sbate în crize conține fermenții primejdioși ai necunoscutului ce nu poate fi stăpânit, apoi statele de aici sunt bogate în materii neexploatate, nedispunând de utilajul perfecționat al Apusului. Îndeosebi România și Polonia, al căror caracter agrar e atât de definit, trebuiesc ajutate de capitalul Occidentului pentru a fi capabile să-și dea maximul de randament al productivității printr'o industrializare alimentată de mari împrumuturi.

România are azi trei oaspeți mari din Franța: contele de Saint-Aulaire care e considerat ca unul dintre diplomații cei mai meritoși în organizarea rezistenței armate și înfăptuirea unității noastre de stat, viteazul, spiritualul general Berthelot, care prin rarile sale însușiri militare și politice a fost un statornic și foarte prețios razim al României, și domnul Loucheur fost ministru de finanțe și președintele conferinței de

lichidare a reparațiilor orientale. Cei trei misionari ne-au cunoscut când eram în embrionul aspirațiilor de unitate națională. După 12 ani pot vedea cu ochii cât am realizat și dacă suntem vrednici de concursul financiar pentru încoronarea operei noastre de consolidare.

Nu ne îndoim, că aproape unanimitatea concluziilor distinșilor vizitatori vor fi în favoarea noastră. Nu e motiv de a dubita în capacitatea noastră de prosperitate, de stabilitate și respectare a angajamentelor. Chiar prin marele împrumut de stabilizare, România a tranșat toate dîrele, a dovedit voința de a pune un termen chestiunilor suspendate de decenii prin tembelismul nostru oriental de ieri, impunându-ne însemnate sacrificii întru a ne spăla obrazii de atâtea impurități de proastă tradiție.

Streinătatea să ne vadă și să ne judece. A coincizat și vizita ziariștilor polonezi, cari încă-și pot face o opinie la fața locului despre ce reprezintă România azi.

România nu numai că nu e indiferentă și recalitrantă, ci gata spontan să-și ofere colaborarea întru realizarea unui statut inter-etatist european, printrucă-și dă seama perfect de bine de cele trei considerațiuni superioare ce decurg cu necesitate din examinarea planului federalizării: sporește interdependența economică prin facilitarea schimburilor de produse, se crează surse noi de venituri din fertilizarea capitalurilor investite în Europa Orientală bogată mai ales în materii prime, și se stabilesc garanții de pace, garanții după cari ahtiază toată lumea, însă în primul rând capitalul. România manifestă o deplină concordanță de vederi cu Occidentul care ne examinează și caută aici condiții de siguranță de ordin economic și politic.

Ion Clopoțel

Sociologie românească

Sistemele de sociologie sânt, și ele, aparițiuni istorice; căci, dederminanta fundamentală a tuturor activităților omenești, pare a fi, vremea. Chiar preocupările de absolut, cad sub egida temporarului. Deaceea, în căutarea rădăcinilor, e greu de închipuit, să scape cuiva, gruparea lor pe culturi naționale. S'au desprins în chip firesc din griji științifice sau filosofice mai vechi, — unele cu un caracter mai general, altele de strictă specialitate. Astfel există câte o sociologie germană, franceză, anglo-americană etc., cu trăsături bine distincte și cu procese de formație, efectuate sau în scurgere, național-cultural particulare. — Să precizăm.

Sociologia s'a constituit ca știință aparte în mai multe țări, concomitent. *Tönnies, Durkheim, Giddings* în Germania, Franța, America. În jurul anului 1890. Dar originile nu ni le lămuresc decât activitățile sociologice anterioare acestei date. Cu noțiunea de societate și chiar de sociologie, s'au ocupat alții mai înainte. Părintele sociologiei, ar fi, — (se spune adeseori) — Aug. Comte. Sociologia germană devine posibilă dela *Im. Kant*. „Während die romanische und angel-sächsische Soziologie infolge ihres eidentig empiristischen oder positivistischen Charakters eine geschlossene Wissenschaftsgeschichte hat, ist eine geschichte der deutschen Soziologie nur im Rahmen einer allgemeinen Geistesgeschichte möglich, die die grundlage der Sozialwissenschaften im allgemeinen zeigt”, — constată prof. *Salomon*. Istoria filosofiei sociale e singura lămuritoare pentru poziția sociologiei germane. — În Franța tipul de tranziție pare a fi *Al. Fouillée* (*La Science sociale contemporaine*. 1880). Dar se poate socoti un început cu „ordinea naturală” a fiziocraților și scrierile lui *J. J. Rousseau*, (în special prin distincțiunea între „voința generală” și „voința tuturor.”) Aici sociologia s'a desprins din științele sociale, ca o sinteză a lor, cum o definea la început *Durkheim*. Sociologia anglo-americană are ca trecut mai îndepărtat filosofia dreptului (*Hobbes, Ferguson*), iar mai apropiat etnologia prin *Spencer Tylor, Lubbock* etc.

Prin tradiția aceasta culturală au fost determinate toate posibilitățile de activare sociologică, — drumul productiv a fost hotărât, — orice abatere s'a pedepsit cu insucces sau sterilitate.

În literatura sociologică germană contemporană, numele cel mai proeminent, este al profesorului vienez *Othmar Spann*, a cărui sociologie e antiempiristă, a cărui metodologie e anti-inductivistă, a cărui activitate e de filosofie socială. Reprezintă cu succes, curentul filosofic în sociologie. *Vierkandt*, care s'a ocupat de so-

ciologia primitivilor, e din ce în ce mai părăsit; socotit învechit. *L. v. Wiese*, reprezentantul sociologiei empiriste are un succes foarte discutat. În știința socială germană lipsa de filosofie e socotită ca o gravă insuficiență. Inșușirea aceasta îl face dimpotrivă, pe *Simmel*, să fie citat la tot pasul, deși peste graniți e privit cu multă neîncredere. Toate astea, pentru că în Germania filosofia este o datorie generală. O carte ca să fie digerabilă se cere să fie presărată cu câteva pagini de filosofie. În special umbra lui *Kant* e covârșitoare. Memoria lui se exercită ca o constrângere oarbă, ca un blestem național. Să iai atitudine față de învățătura lui, (deci să o cunoști), e o datorie cetățenească. Nemții autentici nu înghit nici marxismul, o altă mândrie a lor, decât sub forma filosofată a școlii neokantiene dela Marburg. E cloroformul universal care adoarme orice spirit critic și face posibilă operația rațiunii și a gândului logic cu toate bisturiile absurdului. Notăm în treacăt, că indefinitiv *Kant* singur, dacă asta s'ar preta la calcul, a stricat mai mult Germaniei decât pierderea războiului. Pentru că cel din urmă e un rău știut și declarat, pentru că e urmat de pace și refacere. Dar cel contaminat de filosofia kantiană nu se mai însdrăvenește niciodată, întră acolo ca într'un Labirint în care rătăcirea e veșnică și inevitabilă și totuș socotită supremă treabă de gânditor. Din nenorocire situația aceasta e fără de ieșire. Poporul care a avut norocul să numere în galeria oamenilor săi mari o figură ca a lui *Kant*, trebuie să-i suporte resemnat influența fie oricât de catastrofală. Nu i se mai poate cere cuiva care a trăit muzica wagneriană să se întoarcă la romanța de flășnetă sau cântecul de mahală. Asta chiar și atunci, când năravul acesta civilizată-l-ar duce sigur la nebunie. Și astfel apucată odată pe căile acestea sociologia germană dacă vrea să creeze nu poate nesocoti filosofia. E cea dintâi condiție a ei, și de existență și de înaintare.

Calea filosofică e dimpotrivă complet neproductivă în Franța. Singura sociologie temeinică și epocală, cea *durkheimistă*, este inductivistă și științifică. *Tarde* însuș, ca să nu-l scăpăm din vedere, e un cap eminent de filosofic. Aici se clădește pe știința socială. Astfel a putut sociologia chiar dela început să intre și să cuprindă, sub diferite numiri (de sociologie politică, economică, morală, religioasă, juridică) aproape întreg domeniul științelor sociale particulare. Sociologia a devenit *sociologism*. Metoda însă a dat roade, — *Durkheim, Mauss* și *Hubert* pentru Știința Religiiunilor, *Bouglé* pentru Politică, *Fauconnet* și *Davy* pentru Drept, *Simiand* pentru Economia Politică, au marcat o nouă și

revoluționară direcție, cu urmări progresătoare incalculabile. Evident, metodologic s'ar putea obiecta încălcările acestea de domenii. Dar dacă sociologii, făcând sociologie, pot fi de real folos și științelor apropiate, cel puțin din punct de vedere practic, trebuie socotit ca un bine. Rămâne însă faptul, că tot ce e sociologie creație franceză, e pe bază de știință socială. Era singurul teren prielnic, atât științific, cât și ca realitate, date fiind transformările și variația mișcărilor sociale.

Dacă Germania și Franța urmându-și oarecum predestinația, au realizat câte o sociologie incontestabilă, — față de lumea anglo-americană trebuie să ne impunem anumite rezerve. Nici un autor de limbă engleză nu e propriu zis sociolog. Curentul predominant e atomismul psihologist. *Wrad, Giddings, Baldwin, Elwood, Mac Dougall*, ca să nu cităm decât pe cei mai cunoscuți, sânt mai mult psiho-sociologi, (adică nici psihologi, nici sociologi). N'au putut concepe noțiunea de totalitate (*Ganzheit*), care singură face posibilă sociologia, nici socialul ca ceva exterior individului. Urmarea e un nivel destul de scăzut al valorii lor științifice. — Se pare, că ceea ce li se cade de drept, este sociologia etnografică a primitivilor. Imensul material existent, va trebui să se prelucreze după metodele științei noi, contribuind astfel în concertul mondial cu studiul complet al unei epoci de evoluție socială. Direcție în acest sens există (*Frazer, Rivers etc.*) — dar ea abia de acum încolo își așteaptă realizatorii.

Să fim însă înțeleși, nu susține nimeni că izolat și întâmplător nu există și nu poate exista reprezentanți din orice direcție sociologică. Dar școală și pe temeuri sigure, sociologie nu se poate face decât filosofic în Germania, pe știință socială particulară în Franța și pe etnografie în America și Anglia; (psiho-sociologia ține mai mult de *psihologia socială*, care credem că constituie știință aparte).

Cari sânt posibilitățile românești? Noi până acum nu avem o sociologie a noastră. Sociologii români aparțin curentelor din străinătate — depun o activitate de filială, de completare (ca atare foarte neînsemnată). Câți dintre ei sânt citați în scrierile cunoscute? — Prof. *D. Gusti* cu activitatea D-Sale de până acum (vom reveni asupra celei recente) aparține sociologiei germane. Dnii *Andrei și Brăileanu* la fel. Dnii *V. Barbat și N. Petrescu* țin de sociologia americană, iar *DI Ralea* de cea franceză. S'ar putea socoti românesc *DI Șt. Zeletin*, cel puțin în privința obiectului de cercetare, spiritul în care își conduce însă lucrările este specific german. Însă oricât de dotat și de pregătit ar fi un Român, lucrând de acasă în cadrele unor mișcări științifice streine, nu se poate ridica mai niciodată la nivelul celor de acolo. Încât problema unei sociologii românești e cât se poate de importantă și urgentă. Trebuie să știm odată, prin ce putem egala activitățile din străinătate, care anume cale ne garantează succesul.

Să expunem mai întâi motivele pentru care nu putem întreprinde lucrări în sensul celor apusene. Natural, filosofia nu este numai a nemților, dar să se recunoască cinstit, că noi n'avem nici o posibilitate de a-i concura, cu atât mai puțin de a-i întrece. Pentru că aici e vorba despre ce am putea face mai bine decât toți. Las'că noi nu putem nici barem traduce exact gândirea exprimată în nemțește. Limba noastră e în privința aceasta extrem de săracă. Înălăturarea piedicilor acestora, cu mult mai importante decât se pare, lipsa oricărei tradiții filosofice etc., ne condamnă la strădanii imposibil de efectuat și la o vârstă de minoritate științifică sub veșnică tu-

telă streină. — Pe bază de științe sociale particulare, iarăș, ne e foarte greu de lucrat. Pentru motivul simplu că noi n'avem nici o știință socială particulară național dezvoltată. Am rămâne deci, și pe drumul acesta, o anexă puțin prețioasă a streinătății. O sociologie a primitivilor, poate e mai evident decât toate, că nu putem face. Nici propaganda misionară, nici domeniile coloniale, nici vreo culegere de material, nici barem accesul facil la limba engleză nu ne îndreptățește la această.

Dar atunci ce ne rămâne? Mai întâi ceea ce fiecare națiune poate face cu egal succes: metodologie și partea generală din problematică. Iar, ceea ce poate să însemne o contribuție reală românească în știința mondială, să studiem realitățile sociale cari ne stau la îndemână. Sântem popor de țărani, vom putea cunoaște mai bine starea agricolă și deci să dăm lumii o sociologie a țaranului, a sociologie a satului și întregii organizații și vieții sociale și spirituale legate de acesta. N'am fi propriu zis nici aici inovatori, anglo-americanii cunosc deja *Sociologia Rurală* (*Rural Sociology: C. C. Taylor, Hawthorne etc.*), — dar cum observă pe drept *von Wiese*, avem de a face cu o sociologie a vieții țărănești, însă organizată altfel decât cea europeană (și deci un fenomen mai puțin generalizat). În America unitatea socială rurală e ferma nu satul. O Sociologie a satului a încercat *v. Wiese* cu elevii săi, în Germania. (Rezultatele foarte aproximative, în: *Das Dorf als soziales Gebilde*. 1928). Însă nici în Germania nu se mai poate vorbi de o viață sătească propriu zisă. A distruge-o capitalismul, înlocuind-o cu alta conformată necesităților sale. E mai mult adevăr decât se crede în jalea versurilor: „unde trece drum de fier, toate cântecele pier”, și cu cântecele de-odată un întreg fel de viață cu organizația ei economică și juridică particulară, cu spiritualitatea ei caracteristică. La noi o sociologie a satului este încă posibilă direct, pe material viu, — (istoric e posibil pretutindena), — dar nu multă vreme.

Sântem astfel cei mai indicați să dăm lumii o *Sociologie a civilizației țărănești*. Deaceea indiferent de atitudinea subiectiv-personală față de om și operă, o elementară cinste profesională ne obligă să recunoaștem în mișcarea monografică pornită, recent, de *prof. D. Gusti*, cel puțin principial, singura direcție productivă, conducătoare la o *sociologie românească*. Nu e locul să susținem aici monografia, s'ar putea tot așa de bine întreprinde cercetări, barem parțial, pe materialul folcloric și etnografic destul de bogat ce posedăm încă de mult. (Am arătat însă, mai demult de ce credem că pentru un studiu sociologic integral, monografia e singura metodă serioasă).

Deci, dacă vrem să scăpăm de sociologia-filială, de sociologia-rezumat sau compilație, de sociologul-registratură sau birou de informație (asupra activității din altă parte), — ne rămâne singura muncă științifică la care sântem oarecum predestinați: *Sociologia civilizației țărănești*. Că aceasta coincide și cu interesele noastre politice și național-culturale de viitor, ducând la cunoașterea lumii în care trăim, cu atât mai bine. Ar atrage poate și interesul sau chiar participația publicului, rămas la noi în veșnică pasivitate față de tot ce e activitate de știință. — Dar cine poate sta să calculeze toate urmările unei fapte reale și serioase? Asta cu atât mai mult cu cât s'ar putea foarte ușor să rămânem numai cu atât. Preferăm deci, să se constate la urmă. „La urmă” pe care o dorim să nu se schimbe în „Niciodată”. Ar fi cel puțin, trist.

Traian Herseni.

Estetica — putere de Stat

Operile de artă ca și făpturile omenești, în afară de elementele strict concrete care le constituiesc aparența, posedă și un factor abstract dar primordial. Vreau să vorbesc de virtutea impalpabilă, grea de analizat însă imediat simțită, care le face plăcute sau antipatice — prin intervenția cărui ritm ascuns, a cărei radieri oculte, a cărui rezumat misterios al calităților sau defectelor din cari se compun? O carte, un tablou, un acord, o prezență umană ne încântă ori ne respinge nu atât prin atributele lor vădite cât prin energia secretă, topită în aceste atribute, și pe care o numim farmec sau repulsivitate. Realismul cel mai riguros încă nu poate neglija această influență tainică dar hotărâtoare.

Fără îndoială că, cea ce are loc pentru obiectele de artă și pentru indivizi, se repetă adîmna, pe altă seară, când e vorba de o națiune, de un popor. Din ce pare format, la individ, farmecul care atrage? Din imponderabilele făpturii sale: din razele privirei, ori-care ar fi culoarea ochilor săi, din inflexiunea glasului, oricare ar fi ele. În sânul unei națiuni, imponderabilele acesteia se compun din armonia sufletului ei colectiv, și se exprimă prin literatura, prin arta, prin știința ei, — mai ales prin arta și literatura ei.

Cum se face, cu toate astea, că această expresie intimă a unui popor este mai mult de cât neglijată tocmai de aceea al căror rol este de a guverna națiunile? Că în spiritul lor îngust și sec nu începe decât interesul pentru ce se poate vedea, pipăi, cântări? Să fie această dovada că politicianismul este încurajarea mediocrității de gândire și de simțire, cum zicea nu mai știu care om de stat? În tot cazul așa numiții „realiști puri” se averează astfel că le lipsește tocmai sentimentul realității în numele căruia se rostesc. Căci, cum s'ar putea califica altfel orbirea lor față de efectele concrete ale unor virtuți oculte? Faptele nu se pot nega; și este un fapt indiscutabil că visările eterice și sentimentele estetice ale unui popor îi atrag sau îi resping simpatiile celorlalte națiuni. La începutul războiului mondial, bunăoară, Franța a putut constata la neamurile indiferente și neutre, mult mai multe prietenii decât Germania — aceasta în afară de preocupările economice, adică de cele de interes. Dela prietenie morală, apoi, până la amicitiiile active, distanța a fost iute parcursă și efectele reale ușor de constatate.

Aici am voit să ajung în expunerea mea. Am dorit să vă dau exemplul

Francei, ca pe cel mai tipic în sensul expresiunii imponderabilelor. Căci este incontestabil că farmecul literaturii franceze se împrăștie departe și îi câștigă fără încetare amicitii noi și prețioase. Câți dintre oamenii politici a căror activitate, în țările neutre, s'a arătat hotărâtoare în favoarea Franței, au datorat simpatiile lor unor simple și obscure reminiscențe din copilăria sau din tinerețea lor, și de cari ei înșiși nu-și dădeau seama? Astăzi încă, pe întinsul lumii civilizate câte minți tinere nu se simt fermecate de eroii romanelor populare ale lui Dumas tatăl, Ponson du Terrail, Amedée Achard? Pe câți dintre oamenii eminenți de mâine, nu-i vor obseda figurile unor Monte-Christo, Rocamboles — și, pe o treaptă mai înaltă, a unor Alceste, Lucien de Rubempré, ducesa de Langeais, Dna Bovary, Cyrano de Bergerac? Prin vibrațiunile tainice ale paginelor cetite în zorile vieții lor, viitorii oameni de Stat, viitorii financieri, viitorii artiști dobândesc astfel în mod inconștient o viață sentimentală a cărei elemente de simpatie precisă sunt gata a se preschimba, de îndată ce va izbucni prilejul, în elemente active cu rezultate reale bine determinate.

Iată ce, în duhul lor greu-văzător, așa zișii realiști nu înțeleg. Imbibați de principiul unui materialism dens și infirm, ei nu-și dau seama că influența imponderabilă ce joacă în sufletul individual, nu este decât impresia obscură dar hotărâtoare a percepțiilor noastre intime, care inspiră de fapt actele noastre exterioare. Căci, cine poate nega că evenimentele cari ne privesc depind în cea mai mare parte, de starea de suflet pe care o crează în noi contactul pe care-l avem cu elementele din cari se compun aceste evenimente? Imponderabilele noastre sunt, așa dar, izvorul gestiunilor pe cari le vom realiza. În sânul unui popor rolul imponderabilelor este ținut de cugătorii, de artiștii, de savanții acestui popor. Să nu uităm că diriguitorii noștri de azi sunt ei înșiși mânați de arabescurile tainice ale unor duhuri de mult stinse. Ca să fi putut avea pe un Mirabeau și pe un Robespierre, Franța a trebuit să aibă pe un Voltaire și pe un Jean-Jacques Rousseau, și pentru a-l poseda pe Lenin, Rusia a avut mai întâi nevoe de Tolstoi. Germania, la rândul ei, datorește de sigur, infinit mai mult unor Bach, Beethoven și Mozart, simpatiile de cari se poate bucura, decât prestigiului brutal al unui Bismarck sau al unui Moltke.

Și tocmai Franța ale cărei numeroase

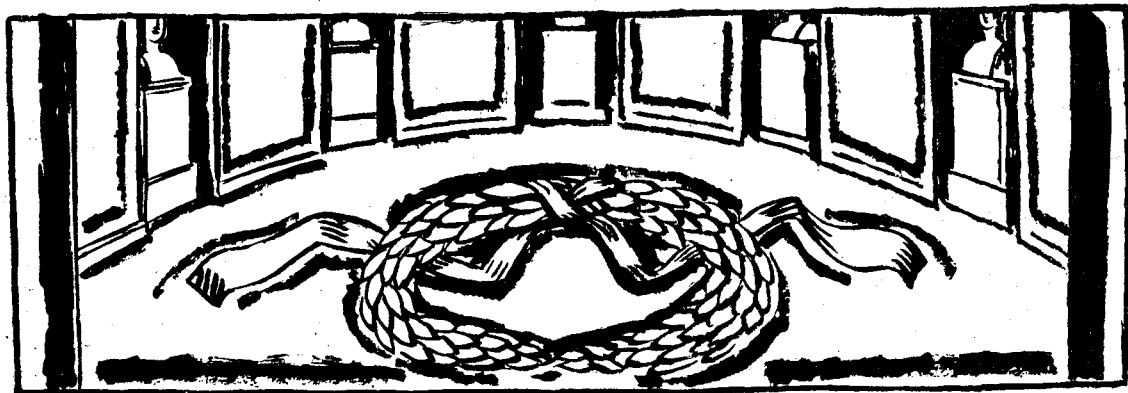
amicii ei și le atrage, de dincolo de hotarele ei, prin artiștii și scriitorii pe cari îi are sau pe cari i-a avut, — tocmai ea, zice, se arată mai ingrătă față de ei. Acum puține săptămâni s'a prezentat Senatulul de aici un proiect de lege cerând votul unei sume de 600.000 franci — un fleac în bugetul uriaș al acestei țări — în scopul de a se ajutara mai mulți artiști scriitori și savanți eminenți, pe cari însă soarta i-a nedreptățit. Senatul, aproape în unanimitate, a redus suma la 250.000 franci. Dacă faptul e simptomatic, el nu a surprins pe nimeni, vai! Suntem obișnuți, aici, cu politica de meschină demagogie, a așa zișilor democrați de astăzi. Conduita această a politicianilor francezi, nici n'ar mai putea indigna pe nimeni. Eminentul meu confrate, Louis Bertrand, dela Academia franceză, și-ar fi putut cruța vehementul articol pe care l-a publicat în „Candide”. Admirabilul romancier l-a terminat cu cuvintele: „Burghezia franceză continuă să-și decapiteze elita; ea merită să fie pedepsită, și pedepsită va fi”. Dar Louis Bertrand nu s'a putut împiedeca de a vorbi ca un om care face o politică regalistă. Când se judecă astfel de chestiuni, politica nu are nici un rost. Problema trebuie considerată mai de sus. Ea este complexă și profundă; dar elementele pur sociale o importă mai puțin decât acelea ale unei filosofii emotive. Și tocmai de această insuficiență de gândire și de amplasare ne lovim din partea acelor cari o discută, a acelor cari confundă superficialitatea de gândire cu „Simțul realist”, și insuficiența de simțire, cu luciditatea...

Faptul este că elementele estetice ale unei națiuni sunt una din cele mai hotărâtoare virtuți ale ei; că farmecul ocult pe care-l răspândește operele ei de artă contribuie în proporții nebanuite la starea ei pur materială; că legile vieții se impun în același chip misterios indivizilor ea și mulțimei; că biologia este o știință mai amplă decât sociologia, care nu face decât să purceadă dela ea, dintâi; că, în sfârșit, oamenii de Stat cari nu știu considera existența decât în manifestările ei exterioare, sunt necemni nu numai de a guverna, dar chiar de a judeca fenomenele omenești.

Paris, Mai.

Adrian Corbul

FIGURI

REPREZEN-

TATIVE

Niculae Filipescu.

(Cu prilejul ridicării unui basorelief — inițiativă luată de ziarul „Curentul“)

Dacă am pieri noi toți și ar rămâne el singur, rasa noastră ar fi admirabil reprezentată.

(Delavrancea).

Astfel l-a caracterizat un alt astru purtător al cuvântului românesc și mai bine nici că se putea.

Intr'adevăr, Niculae Filipescu, brăilean de origine, întrunea în persoana sa toate calitățile necesare unui om care avea să conducă multă vreme frânela unui partid, vremi atât de turburi și de schimbătoare, cum au fost între anii 1888 când intră în viața politică, 1901 cu retragerea lui Carp, 1907 anul revoluției sociale și n sfârșit perioada dinaintea războiului cel mare. Lucru neobiceiuit atunci și nici azi, decât în rare cazuri, Nic. Filipescu, deși om politic, cunoaștea trecutul țării tot așa de bine ca prezentul, era în curent cu starea culturală a tuturor țărilor avansate din Europa și a Americii, putând astfel să facă o comparație între situații și să le acomodeze și la noi potrivit cu stările locale și împrejurările timpului. Nici, una din ideile care promovau cultura contemporană nu-i era necunoscută și pe cele care le credea necesare și nouă, nu le spunea, ci mai ales le mbrăca în haina realului. Dându-și deia început seama despre câte are de realizat, Niculae Filipescu — și numai el singur dintre orășeni — a înțeles nevoia de-a se scula la lucru de cu noaptea. Politician de rasă, înființează la 24 de ani ziarul „Epoca”, în care rând pe rând clarifică toate chestiunile care priveau evoluția partidelor politice, până atunci îngropate în analele parlamentare, ac-

centuând cel dintâiu că de la 1853 până la 1864 fusese o epocă de ridicare națională pornită de sus în jos, că improprietărirea țăranilor e opera comună a unei întregi generații, iar nu a unui om sau a unui partid și că la 1870 neatârănarea țării ajunsesse de fapt deplină prin convențiile încheiate cu guvernele străine. Convins că în țara aceasta, forța morală, iar nu cea materială, este cea dintâi și cea învingătoare, el nu se descuraja nici chiar atunci când se vedea biruit, căci știa că istoria încununează pe victorioși, dar și binecuvântă pe cei învinși. Poporul român era considerat ca unul ce nu și-a scris încă epopeia, dar în auroara de-abia vizibilă a ridicării sale, Filipescu întrezărea gloria cea mare a neamului său. Trăind prezentul de dragul viitorului, el nu era numai omul partidului conservator, ci mai ales un mare patriot, în care se oglindește perfect toată tradiția istorică a noastră. Orice i s'ar fi putut reproșa, dar că nu este un suflet curat și neprefăcut, asta nu, căci vorbea în fața mulțimii cu aceeași convingere și cu același respect pentru adevăr ca și înaintea parlamentului, stăpânit de o potrivă în cuvântările sale de căldură și entuziasm, cât și de nepărtinire și seninătate. Disprețuia pe cei ce credeau că politica e templul demagogiei și-al vorbelor albe, iar doctrina sa era concentrată în formula: „Fond real, nu forme vide; realitate francă, nu minciună”.

Cuvintele lui Lascar Catargiu: „Totul pentru țară! Nimic pentru noi!” spuse și astăzi de atâția nechemăți, erau deviză, dar deviză sfântă și pentru Filipescu. Prieten

cu toți ai săi și prin ai săi înțelegea pe toți ai țării adăpați de aceleași credințe, n'a urât nici pe dușmanii săi politici, căci mai presus de patima partidelor, punea interesele mari ale neamului, întru realizarea cărora era nevoe de solidaritate și curățenie de suflet.

Și Filipescu mai știa un lucru, anume, că atunci când la moartea lui C. Rosetti, Al. Lahovari dușmanul său politic, tu întreat că ce caută acolo, el a răspuns: Ce, crezi că 20 de ani de vrăjmășie neîmpăcată, nu crează și ei un fel de colegialitate?

Dacă totuși a ajuns în conflict cu aproape toți conducătorii partidului conservator din care însuși făcea parte, aceasta nu s'a întâmplat pentru că ar fi fost un om pățimas.

Era contra celor cu păreri sucite și schimbătoare după bătaia vântului, cât și a celor nestatornici în atitudinea lor politică, din care cauză — mai ales că era din fire cam buclucaș — a avut să se războiască cu mulți, ieșind însă aproape întotdeauna biruitor.

Acest lucru l-a prevăzut Lascar Catargiu de pe când Filipescu era încă foarte tânăr, zicând: „Băietul aista, are să-mi facă multe pozne”, ceace s'a și întâmplat. Schimbându-și părerile despre oameni — pentru că oamenii se schimbau — rămânea neclintit la vechile-i credințe, fiind cel mai fidel adept al principiilor partidului său. Pentru el chiarul partidelor era nu ideile mici și programele de ocazie, ci principiile generale, care plutesc deasupra tuturor partidelor, dar pe care nu toate au menirea și norocul să le poată realiza.

In discursul ținut la bancnetul

Wilhelm Meyer-Lübke

„Cercului de studii”, în care expune o parte din doctrina conservatorismului, Filipescu crede, că „în primul rând, se cuvine să ridicăm moralul țării aceștia și că e mai salutar de-a întări sentimentul patriotic decât de a pune virgule în texte ori de-a câpoci articole de legi.”

Iar în discursul său despre „Reforma morală este făptuirea noastră de toate zilele”, pe care „o îndeplinim în fiecare moment, astăzi, aci, în acest moment, la această tribună, când în loc să venim să scormonim patimile, venim să le înăbușim”.

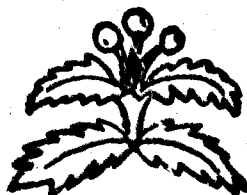
Domnul Pamfil Șeicaru a luat nu de mult inițiativa atât de binevenită a strănerii unui fond pentru un basoreliev lui Nic. Filipescu.

Ideia a fost primită cu foarte multă căldură din partea tuturor celor înțelegători ai faptei. Suma adunată până acum e destul de frumoasă și crește zi cu zi, căci tot mai mult diferite societăți, instituții sau persoane particulare își aduc obolul lor mai mare ori mai mic — după puteri — pentru a se putea întrupa „Recunoștința” ce-o datorăm tuturor oamenilor mari, tuturor eroilor, căci erou poate fi oricine nu numai în războiu, ci făcându-și datoria la postul ce i s'a încredințat, care încă e un câmp de bătae. Și Niculae Filipescu a fost un erou în acest înțeles, un erou politic care a luptat din răspuneri pentru propășirea neamului său.

Societatea studenților în litere a lansat câteva liste care circulă printre studentele și studenții clujeni, pentru a contribui fiecare cu puțin, cu foarte puțin chiar, căci nu importă suma, ci gestul în sine.

Același lucru vor înțelege cu siguranță să-l facă și alte instituții ale Ardealului, urmând exemplul studențimii. Cum să nu înțeleagă Ardeleni necesitatea acestui act de recunoștință, când se știe că Niculae Filipescu a iubit atât de mult această provincie scumpă, încât și'n clipele din urmă se gândea la ea și-a încremenit cu numele acesta pe buze: Ardealul! Ardealul! Ardealul!

G. Șerbu.

Acum de curând Universitatea din Cluj a primit o vizită din cele mai distinse. Căci, e un eveniment însemnat și măgulitor pentru noi, când unul din cei mai de seamă linguiști contemporani și fără îndoială cel mai ilustru reprezentant al filologiei romanice, Profesorul Meyer-Lübke dela Universitatea din Bonn, vine să vadă înaltul nostru așezământ de cultură. Dsa a ținut două conferințe publice la Facultatea de Litere, tratând chestiunea Diferențierii limbilor romanice și Raportul limbii române cu limbile romanice, iar la Muzeul Limbei Române, cunoscutul institut de filologie de pe lângă universitatea noastră, alte două conferințe în care s'a ocupat de chestiuni de gramatică istorică. Conferințele profesorului Meyer-Lübke au fost ascultate de un auditor neobiceiuit de numeros, dată fiind faima de care D-sa se bucură în lumea științifică.

Pentru cei care cât de puțin s'au ocupat cu filologia sau s'au interesat de dezvoltarea ei din aceste din urmă patru decenii, personalitatea maestrului dela Bonn e desigur foarte cunoscută. Din condeiul său au ieșit în ultimii 40 ani opere capitale pentru filologia romanică, lucrări care vor rămâne temelii acestei discipline științifice de aici înainte.

Rândurile de față nu se adresează atâtă cunoscătorilor într'ale filologiei, cât mai ales publicului nostru mare, dornic să cunoască pe cei care contribuie la realizările contemporane ale științei, personalitățile care o reprezintă.

Dl W. Meyer-Lübke este de origine elvețian. Împlinește în curând etatea de 70 de ani. Numără 40 de ani de strălucită activitate științifică. La începutul carierei sale, semna *Wilhelm Meyer*. Supt acest nume a publicat „Geschichte des lat. Neuertums”, cea dintâiu lucrare mai mare care i-a făcut o bună situație în lumea științifică. A fost la început germanist. Deși foarte tânăr încă, atras de avântul pe care-l luau studiile de filologie romanică, îndemnat desigur de lucrările marelui Gaston Paris, un maestru al său, s'a interesat de această disciplină și la 1890, oferă filologiei romanice o lucrare de mare valoare: *Italienische Grammatik* (Lipsca) ajunsă până azi la mai multe ediții. A fost tradusă și în limba italiană și e singura gramatică istorică a acestei limbi până azi. Valoarea tânărului om de știință a fost apreciată de romaniști dela publicarea acestei lucrări. Ținând seamă de toate dialectele limbii italiene, punând la contribuție atât limba veche cât și cea vorbită, Meyer-Lübke a dat o fundamentală sinteză

a istoriei limbii italiene și una din lucrările fundamentale de filologie romanică. A doua lucrare dată la lumină tot în același timp, și care i-a deschis porțile universității din Viena, a fost monumentală *Grammatik der romanischen Sprachen* al cărei întâiu volum a apărut la 1890, continuând cu celelalte volume (I—IV) până la 1901. Meyer-Lübke cel dintâiu a înțeles că pentru o solidă pregătire și înțelegere a problemelor de filologie romanică e nevoie să se cunoască toate dialectele și chiar graiurile locale care alcătuiesc domeniul romanic, fiindcă numai privit așa el poate oferi linguistului elemente solide pentru înțelegerea evoluției istorice a limbilor romanice. Credincios acestei concepții juste, Meyer-Lübke a dovedit în gramatica sa o prodigioasă cunoaștere a limbilor și dialectelor romanice, a tuturor limbilor romanice.

Această vastă pregătire i-a permis să schițeze caracterele fundamentale ale istoriei limbilor romanice, să pună în discuție cele mai de seamă probleme în legătură cu romanistica în general și cu fiecare regiune în particular. E adevărat că autorul avea la îndemână o lucrare mai veche care trata același argument. Era cea a lui Fr. Diez, părintele filologiei romanice. Diez lucrase însă după metode învechite și ținea socoteală mai ales de limbile literare. Nici nu dădea aceeași importanță tuturor limbilor romanice. Limba noastră îndeosebi cădea pe planul al doilea în Gramatica lui Diez. Meyer-Lübke a revendicat importanța dialectelor și egala îndreptățire a tuturor idiomurilor romanice, deci și a limbii române. Și dacă până la apariția Gramaticii sale mai persista încă o veche erezie științifică, aceea a nerecunoașterii latinității limbii noastre, după această lucrare ea a fost deplin recunoscută de învățații de bună credință de pretutindeni. Gramatica limbilor romanice a Dlui Meyer-Lübke a înlocuit cu dreptate pe aceea a lui Diez și valoarea ei a fost subliniată de cele mai de seamă personalități. La recomandarea lui Gaston Paris, ea a fost tradusă și în franțuzește, tot în 4 volume. Însemnătatea ei este fundamentală și azi și e una din cele mai însemnate lucrări de filologie din câte există astăzi.

Aproape simultan cu ultimul volum al gramaticii, maestrul dete publicității un alt studiu de mare valoare: *Einführung in das Studium der romanischen Sprachwissenschaft*, 1901, ajuns până acuma la ediția a III-a și tradus și în limba spaniolă. E o sinteză a celor mai de seamă

probleme de filologie romanică o înfățișare magistrală de concepție la care autorul Gramaticii a ajuns, scrutând — până în amănunte graiul popoarelor române. Un capitol important în această lucrare este acela asupra originii numelor de persoane și a celor de loc. Dacă Gramatica uimește prin vastitatea informației de amănunt și ingenioasă interpretare a chestiunilor particulare, Introducerea în studiul limbilor romanice se distinge printr'o profundă înțelegere a fenomenelor generale de filologie romanică, printr'o vastă putere de sinteză, totdeauna convingătoare. Căci maestrul dela Bonn e unul din puținii care știu să documenteze afirmațiile și teoriile cu o logică în adevăr clasică, știe să aleagă pentru lămurirea celor mai grele chestiuni, exemple din cele mai potrivite.

După apariția Introducerii, în curs de zece ani D-sa a dat la lumină nenumărate alte studii parțiale de romanistică, mai mici sau mai voluminoase, însă totdeauna de temei pentru materia în care spiritul său ingenios a intrat. Nu mai amintim asemenea studii fiindcă nu ne interesează direct pe noi Românii. Astfel sânt monografiile scrise asupra limbii latine vulgare, asupra limbii franceze, provenșale, sarde, etc. Nici limba română nu a ieșit din preocupările marelui învățat în acest timp. Nenumărate studii și observații de amănunt găsim risipite prin reviste și publicații științifice în acest timp. A ținut prin urmare, alături de filologii români, viu interesul științei față de limba noastră.

În timpul cât funcționa ca profesor la Viena, nu s'a mulțumit să cultive numai în studiile sale interesul față de limba română, ci a ajutat cu autoritatea lui o realizare de cea mai înaltă importanță națională pentru noi, înființarea Institutului Român din capitala Austriei, institut condus de către dl Prof. S. Pușcariu. Din cadrele acestui institut a ieșit și o publicație de cea mai mare valoare: *Mitteilungen des Rumänischen Instituts an der Universität Wien*.

După numirea Dlui Prof. Pușcariu ca profesor la Universitatea din Cernăuți, Dl Meyer-Lübke a rămas în fruntea Institutului Român și a arătat tot timpul față de acesta cea mai caldă sollicitudine, ținând cursuri de gramatică istorică românească. Academia Română apreciind înaltele merite științifice ale Dlui M.-Lübke precum și prețioasele servicii aduse culturii noastre, l-a ales la 1906 membru onorar al Academiei.

Dar iată că trebuie să ne oprim din nou la o mare creație a maestrului. La 1911 filologia romanică înregistrează o lucrare epocală, ieșită din pana dlui Meyer-Lübke: *Dicționarul Etimologic al lim-*

bilor romanice. Fondat pe un material imens, trecut printr'un sever discernământ critic, Dicționarul s'a impus din primul moment ca o publicație care constituie baza filologiei romanice. Autorul ajunsese cu aceasta culmea ingeniului său și își asumase titlul indiscutabil de decan al filologiei romanice.

În adevăr, cele 9636 de capitole care compun acest Dicționar însumează în tot atâtea mănunchiuri toate rămășițele latine sau vulgare rămase până azi în limbile și dialectele romanice. Filologia romanică rămâne bazată pe acest tezaur și cercetătorii au puțința să întreprindă cercetări din cele mai variate, căci dicționarul lui Meyer-Lübke ilustrează imaginea geografică și formală a cuvintelor moștenite, expune, pentru cei care nu au puțința să cunoască înțelesul divers al unor cuvinte streine, în traducere germană sensul fiecărui element în parte.

Avântul pe care l-a luat filologia romanică, în timpul din urmă se mulțumește desigur și acestui mare dicționar. Pentru că să dăm imaginea materială a elementelor care compun această operă ne permitem să spunem că la sfârșitul ei, autorul a întocmit un indice alfabetic pe câte trei coloane, de toate formele din limbile și dialectele romanice ilustrate în Dicționar, și nu mai puțin de 322. de pagini cuprind aceste liste alfabetică care numără aproape 50.000 de cuvinte. Ne putem închipui deci munca prodigioasă pe care autorul a depus-o la adunarea unui atât de mare material, la studierea și expunerea lui. Nu putem să trecem nepăsători față de o constatare măgulitoare pentru limba română, consultând acest dicționar. Dintre limbile romanice, limba română e citată de autor în fruntea celorlalte.

În timpul din urmă, maestrul W. Meyer-Lübke a ieșit la pensie, după ce în

curs de 40 de ani a dat la lumină opere nemuritoare, și după ce i-a fost satisfăcută dorința ca să fie transferat dela Viena la Bonn unde bătrânul Diez pusesse bazele specialității pe care apoi urmașul său a perfecționat-o atâta.

În timpul carierei sale științifice, profesorul Meyer-Lübke nu a fost condus de vanitatea de a produce singur opere de seamă în domeniul filologiei romanice. Seriile numeroase de foști elevi ai săi au avut totdeauna sollicitudinea, sfatul și îndemnul maestrului, încât aproape toate personalitățile care reprezintă filologia romanică în Universități, sânt creațiile profesorului Meyer-Lübke. Astfel amintim în treacăt pe câțiva: Adolf Zauner dela Universitatea din Graz, Elise Richter dela Universitatea din Viena, Gammillscheg dela Berlin, Spitzer dela Marburg; Bartoli dela Torino. Profesorul Sextil Pușcariu dela Universitatea din Cluj e tot un fost elev al maestrului Meyer-Lübke. Dar, în mod indirect cea mai mare parte din filologii de azi cad în orbita metodei de lucru și a concepțiilor moșneagului dela Bonn.

Profesorul Meyer-Lübke e un monument viu, evocator de muncă încordată strălucită în rezultate. Un om care și-a făcut din muncă o religie, din adevăr un Zeu, un învățat dotat de D-zeu cu neîntrecute calități, stăpân pe o minte cuprinzătoare, profundă, o personalitate care a reușit să illustreze o epocă, epoca lui și a făcut ca aceasta să devină epoca de glorie a filologiei romanice. Aceste sânt motivele care ne fac atât de mulțumiți de vizita dlui Meyer-Lübke la noi. Am putut astfel să-i talmăcim aici la noi acasă sentimentele noastre de admirație și toată recunoștința pentru serviciile neprețuite pe care le-a făcut în lumea științei limbii românești.

Ștefan Pașca

ZĂDUF . . .

Zăduf... ucigaș după prinz...

nici o aripă de boare

pe câmpul fără de hotare...

prin galbena iarbă

ce prinde parcă să fiarbă, —

cit vezi pe 'ntinderea oarbă

a mai rămas doar' soarele și-un minz...

A. Cotruș

Situația economică din anul trecut a Angliei și a Germaniei

Este de un deosebit interes și pentru noi să studiem situația economică a acestor două țări, având mai cu seamă în vedere rolul predominant al politicii lor economice și asupra noastră. În ce privește Germania, știm cu toții, că Germanii prezintă situația lor în culori foarte negre: se plâng că nu au bani, că agricultura nu se mai plătește, se plâng de lipsa de debușuri, de șomajul cel mare, etc. Ar fi dar de un deosebit interes să cunoaștem câteva date numerice reale în baza cărora să ne facem o imagine cât se poate de reală a situației economice a Germaniei. Ne vom folosi de câteva din datele publicate de distinsul economist francez Duchemin, ca să înfățișăm cât mai real situația.

În anul 1929 exportul german a depășit importul cu suma de 47 milioane mărci aur, până când în anul 1928 deficitul comercial a atins suma de 1200 milioane de mărci.

Exportul singur a crescut dela 12.444 milioane mărci, din 1928, la 13.480 milioane în 1929.

Aceste cifre, credem, arată îndeajuns că Germania tinde a-și recăștiți-ga situația predominantă dinainte de războiu.

Plângerile producătorilor nemți se văd a nu fi tocmai întemeiate. Aceste plângeri sunt consecințele unei subconsumații naționale și ale unei capacități de producție, care întrec cu mult puțința de consumație a acelor țări în cari Germania avea obiceiul de-a exporta înainte de războiu și unde Germania se lovește astăzi de concurența internă a acestor țări.

Mai dăm după Charles Gide că-

teva date interesante tot relativ la Germania. În anul 1913 venitul mijlociu al unui locuitor german a fost de 600 mărci aur; în 1929 acest venit a crescut la 1100 mărci. Azi trebuie totuși ținut cont de faptul că nu a crescut în aceeași proporție și capacitatea de cumpărare, din cauza urcării prețurilor, deși această urcare a prețurilor este mai mică decât urcarea veniturilor. Fiecare german, în fine, este astăzi cu mult mai bogat decât în anul 1913. Germania, deși a pierdut 6% a populației și 17% a teritoriului de înainte de războiu, totuși veniturile ei au crescut cu 75% față de înainte de războiu, până când în Franța învingătoare această urcare a fost numai 23% tot față de situația de înainte de războiu, deși, după cum arată statisticele, capacitatea de cumpărare a Franței a rămas cam aceeași.

De altă parte datoria internă a Germaniei, care a dispărut complet, din cauza deprecierei mărcii, nu este astăzi decât de 9 miliarde mărci. Datoria publică a Germaniei, având în vedere și angajările din cauza planului Joung, este de 47 miliarde mărci. Datoria publică a Franței este calculată în mărci, de 44,5 miliarde, adică aproape aceeași ca a Germaniei.

Dacă calculăm datoria pe locuitor, atunci aflăm pentru Germania cifra de 746 mărci, iar pentru Franța 1020 mărci, adică iar în defavorul Franței.

Dacă trecem de altă parte, la disacția situației economice a Angliei, cum se arată la sfârșitul anului trecut, și folosindu-ne tot de câteva din datele distinsului economist, amintit mai sus, vom ajunge la câteva rezul-

tate, care vor fi de folos și pentru noi.

Politica financiară a Angliei de după războiu a fost sugerată în mare parte de interesele marelui finanțe și faptul acesta a creat politice, comerțului și industriei britanice multe și mari prejudicii. Șomajul este una din cele mai grave preocupări ale guvernului englez, pentru că la 31 Decembrie 1929, numărul șomerilor a depășit 1.300.000, iar statistica importului arată față de înainte de războiu o mare creștere a importului față de export. Cauza acestei situații o aflăm în faptul amintit și mai sus, că la un moment dat, guvernul englez s'a lăsat condus numai de interesele marelui finanțe, a rupt solidaritatea aliaților din punctul de vedere al schimbului și a decis brusc revenirea la paritatea de aur a lirei sterline.

La un moment dat această politică a fost încoronată de succes. În primii ani de după războiu industria engleză a fost deplin ocupată pentru a exporta în țările slăbite din cauza războiului. Așa, în special industria minieră franceză în mare parte după războiu a fost nimicită. Cărbunii englezi au avut de bușeu în mare parte în Franța și chiar în alte țări. Dar acest succes al industriei engleze a fost un succes numai momentan, pentru că nu mult după aceea a erupt criza cărbunelui din Anglia, provocată pe de o parte prin efortul francez de a-și asana exploatarea minieră, iar de altă parte prin ameliorarea exploatarea miniere a celorlalte țări de pe continent.

Criza este generală în Anglia, datorită pe de o parte organizației mediocre a minelor engleze, iar pe

»Istoria literaturii române. Epoca veche« de Sextil Pușcariu
 »Istoria Românilor« de Dr. I. Lupăș

Dl Sextil Pușcariu a tipărit, de curând, a doua ediție din excelenta sa **Istorie a literaturii române, Epoca veche.**¹ Prin materialul prețios pe care-l cuprinde, prin forma ei clară și atât de caldă, apoi prin splendidele condiții tehnice, cartea este un eveniment cultural al anului.

Ediția I din **Istoria** dlui Pușcariu a apărut în 1921 în Biblioteca „Astrei”. Purtând semnul celei dintâiu din societățile noastre de cultură, cartea avea o menire bine definită: de a introduce în conștiința intelectualului român valorile literaturii noastre vechi, atât de ignorate nu atât din pricina lui, cât din lipsa unui ghid succint și luminos care să-l conducă într-o disciplină în parte încă nedefinitivă, apoi puțin prietenoasă prin materialul ei.

Scopul acesta cartea l-a îndeplinit cu prisosință. Ediția I s'a epuizat în scurtă vreme; de vreo câțiva ani încoace

ea a devenit o carte rară. Ediția a II era așteptată cu multă nerăbdare în-deosebi de elevii ultimei clase a liceului, precum și de studenții universitari. Prin calitățile ei amintite cartea a devenit indispensabilă pentru cei dintâiu și foarte utilă — în-deosebi prin bogata ei bibliografie — pentru cei din urmă.

Despre întâia ediție a cărții dlui Pușcariu s'a vorbit deajuns la apariția ei, cartea e apoi destul de cunoscută pentru a ne mai opri la ceea ce alcătuiește esențialul ei: metoda și forma.

Din 1921 până astăzi cercetările privitoare la istoria noastră veche au evoluat însă considerabil. Un număr de savanți, în mare parte tineri, au răsfoit încă odată cu proaspătă pasiune paginile mucezite ale vechilor cărți bisericești, ale cronicelor și ale cărților populare, aruncând lumini noi asupra unui material în parte încă necunoscut, dând relief mai viu, crescând în ochii noștri

câteva din personalitățile trecutului. Cel care prin monumentală sa operă și-a câștigat merite nepieritoare pentru această disciplină, dl N. Iorga și-a scos a doua ediție, mult adăugată, din a sa **Istorie a Literaturii românești.**² Cercetările acestea au avut atât răsunet încât au influențat până și curentele literare de astăzi. Ortodoxismul tradiționalistilor dela Gândirea, a câștigat un argument hotărîtor în Petru Movilă, studiat cu un aparat atât de savant de un P. P. Panaitescu. Se vorbește astăzi mai des și mai temeinic de conștiința cronicarilor despre originea noastră latină, despre concepția de filosofie istoriei a lui Dimitrie Cantemir, sau despre personalitatea atât de originală a Spătarului Milescu. Datorită în-deosebi cercetărilor conștiințioase ale dlui N. Cartoian cărțile noastre populare, aceea hrană sufletească gustată cu egală pasiune atât de cei simpli, cât și de „elită”, au devenit unul din cele mai atrăgătoare capitole ale literaturii noastre vechi. Arta noastră populară și bisericească în urma recentelor studii românești și streine constituie astăzi una din mândriile noastre naționale; ea se integrează pe înecut în patrimoniul nostru spiritual, devenind o noțiune indispensabilă pentru oricare intelectual român. Cultul tradiției își dă astfel roadele sale generoase. În straturile pământului natal descoperim rădăcini tot mai numeroase și mai adânci. Increderea noastră în viitor are tot mai puternice temeuri autohtone.

De toate acestea dl Pușcariu a ținut seamă în noua sa ediție. **Istoria** dsale apare astfel mult refăcută și adăugită. Cu spiritul dsale de largă înțelegere a tuturor manifestărilor sufletului omenesc, dl Pușcariu ne-a dat un tablou cât se poate de complet și de viu a culturii noastre vechi. Astfel capitoul despre artă este unul dintre cele

de altă parte datorită industrializării tot mai înaintate a restului lumii și în special a dominionurilor engleze, cari serveau altă dată ca debușuri industriei engleze. Se poate chiar spune, că în întreaga Anglie se resimte lipsa unei organizări complete a industriei, ca să-și poată re-lua situația comercială și industrială dinainte de războiu. În genere, prețul de cost al produselor industriale engleze este așa de mare încât Anglia azi cu greu poate concura piețele mondiale. Se observă însă în genere o voință tenace din partea Angliei înspre a-și revizui metodele vechi ale industriei și a putea concura iarăși cu deplin succes cu marii rivali.

În general, cele de mai sus ne arată, că situația economică și financiară a Germaniei este perfect consolidată și nu inspiră nici un fel de grije și că Germania își reia activitatea spre a-și acapara piețele dinainte de războiu. Exemplul Angliei, de altă parte, ne arată, că trecerea la etalonul de aur care implică natural și stabilizarea, nu este și nu poate să fie o simplă manevră financiară, cum cred mulți. Această operă nu trebuie făcută unilateral numai din punctul de vedere al intereselor financiare, cum a făcut-o Anglia, ci trebuie ales momentul indicat de toate împrejurările politice, economice, sociale și financiare laolaltă.

¹) Sibiu, 1930, Tiparul și Editura Krafft și Drotleff S. A.

Augustin Maior,
profesor universitar.

²) București, P. Surul. Vol. I. 1925, vol. II (—1780) 1928.

mai atrăgătoare din această carte. Cel despre literatura populară este deosebit de sugestiv și original. Faptele literare se înțeleg astfel cu mult mai bine; tabloul e mai plastic și mai cuceritor.

Cultul pentru adevăr al autorului îl face să renunțe fără nici un regret la părerile vechi, dacă ele au fost modificate de cercetările noi.

Una din calitățile care făcea *Istoria* dlui Pușcariu atât de utilă studenților era Bibliografia dela sfârșitul ei. Cu toată aducea un material enorm, bibliografia din I ediție era susceptibilă de numeroase completări. La cuna aceasta a fost înlăturată aproape în întregime. Bibliografia ediției a II apare dublată. Cartea aduce astfel servicii excelente și celor cari vreau să-și lărgescă cunoștințele în materie.

Istoria dlui Pușcariu nu atrăgea însă numai prin claritatea și căldura ei ci și prin bogăția ilustrațiilor. Autorul întrebuița, cu multă pricepere, și această armă atât de utilă pentru cucerirea cetitorului. Un facsimil de pagină veche, o iscălitură, coperta unei cărți, un portret introduce închipuirea într-o lume nouă. Realitatea acestei lumi o simțim mai adânc și mai plastic. Ediția a II a fost îmbogățită și în această privință. 20 de ilustrații au fost adăugite celor vechi. Dar ceea ce surprinde și cucerește sunt cele 6 planșe în culori, executate în condiții impecabile de bine înzestrata editură sibiană. Ele dau cărții eleganță și farmec; o fac dorită în biblioteca oricui. Dăruind-o cuiva, nu te mai uită. E cel mai potrivit premiu pentru elevii merituoși.

Despre *Istoria Românilor pentru clasa VII secundară*^{*)} a dlui I. Lupaș s'ar fi convenit să vorbim la începutul anului școlar. Ea este, înainte de toate, un excelent manual de istorie. Dar nu este numai atât. De aceea nici odată nu e prea târziu să fie relevată.

Între această *Istoria Românilor* și *Istoria literaturii* a dlui Pușcariu este o înrudire de spirit și de metodă. De aceea am ținut să le cuprindem în aceeași cronică.

Asemenea dlui Pușcariu și dl Lupaș a dat la iveală o lucrare în care se ține seamă de tot ceea ce s'a scris, cu temei în specialitatea sa. Același spirit riguros științific stă la temelia amândurora. Și aceeași dragoste de subiect și căldură în expunere. De aceea *Istoria* dlui Lupaș e mai mult decât un manual, o carte de primă necesitate pentru orice intelectual, care vrea să cunoască trecutul nostru în lumina ultimelor cercetări.

O mare parte din dăscălimba noastră cunoaște manualul de istorie pentru cl. III al profesorului de *Istoria Românilor* dela Universitatea din Cluj. El s'a dovedit a fi extrem de util, atât prin metoda cât și prin stilul lui lucid, simplu

^{*)} București, 1929, Ed. Librăriei Socec. Ed. V.

și cald. Cetindu-l simți că materialul care se desfășoară înaintea ochilor e selecționat de un om care-i stăpânește toate încheieturile.

Una din calitățile manualului acestuia era privirea mai largă asupra dezvoltării neamului românesc din toate provinciile. Dl Lupaș este unul dintre puțini specialiști în istoria Românilor din Ardeal. Dsa a acordat astfel acestora, în manualul său, locul care se cuvenea. Fără, bine înțeles, de a neglija celelalte provincii.

Istoria Românilor pentru cl. VII trebuie remarcată înainte de toate pentru această calitate. Epocă de epocă, veac de veac, urechea autorului se pleacă peste întreaga întindere a sufletului românesc, pentru a-i surprinde și descifra murmurul. Oglinda frântă în cioburi de vitregia veacurilor e refăcută, cu ușurință de mare maestru. Chipul neamului apare din ea întreg, viu și luminos.

De sine înțeles că autorul întrebuițează, în această reconstituire, înainte de toate propriile cercetări. Spiritul său larg științific nu se oprește însă numai la ele. Astfel cartea e presărată cu numeroase citate din autori români și streini. Un cuvânt, o frază care fixează însă mult mai sugestiv evenimentul și omul, e intercalat de autor cu multă măiestrie. El putea să fie rostit prin perifrază, sau rezumat; dl Lupaș se bucură însă când îl poate reproduce întocmai. Metoda aceasta pare, la început, obositoare și prea erudită. După ce te obișnuiești cu ea te convingi însă de marea ei utilitate. Autorul lasă să vorbească faptele și rezultatele istoricului specialist; el se ascunde înapoia lor. Adevărul este, astfel, mult mai luminos și mai convingător.

Istoria dlui Lupaș are însă și alte calități. Materialul e împărțit logic și clar, după cunoscuta concepție, a autorului.⁴⁾ Capitolele mai importante sunt lărgite prin excursiuni mai adânci în materie. Privirile în istoria universală sunt nemăsurat de utile. Cele două capitole introductive: „Factorii determinanți ai vieții istorice românești” și „Epocele istoriei române” familiarizează elevul cu o concepție istorică. De asemenea rezumatele dela sfârșitul fiecărei epoci, adevărate priviri de sinteză.

Fiecare capitol are apoi, la sfârșit, o bibliografie în care sunt citate studiile mai importante, pe care se întemeiază principalele concluzii ale autorului.

Aminteam la începutul acestor însemnări de felul în care dl Lupaș încadrează, în manualul său, românismul de pretutindeni. Revenim asupra acestei calități pentru a sublinia valoarea educativă a acestei cărți. Prin felul cum au-

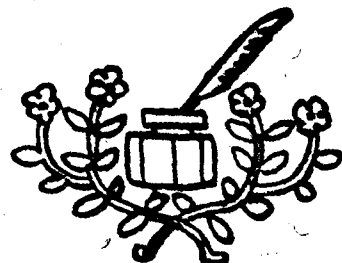
torul scoate la iveală toate actele de manifestare solidară a nației, el îți dă un puternic sentiment de încredere în țaria unității naționale. Peste întreaga această înșiruire de fapte și oameni simți falfăind un destin istoric: destinul realizat prin cele două Uniri: dela 1859 și 1918.

Vrednic de remarcă este spiritul democratic, de dragoste a mulțimilor, în care este scrisă această carte. Capitolele în care se povestește revoluțiile lui Horia, Tudor, sau cea dela 1848, tot atâtea momente în cari mulțimile s'au înseris în istorie prin sângele lor, sunt printre cele mai atrăgătoare.

Acest sentiment de iubire a maselor nu merge însă până la a le atribui lor totul și a nega rolul individualităților în mersul istoriei noastre. **Suum cuique dare...** În această privință sunt foarte edificatoare cuvintele ce le spune autorul despre lovitura de stat dela 1864. Actul acesta — declară autorul — se datorește „înțelepciunii lui Kogălniceanu și energiei lui Cuza”. El a fost „o revoluție de sus. Pământul și drepturile politice s'au dat poporului, fără ca el însuși să fi participat la lupta constituțională politică. N'au fost deci drepturi cucerite de el, ci dăruite de conducătorii statului, de aceea nici n'au pătruns, cum ar fi de dorit, în conștiința poporului, care a continuat să fie guvernat și mai departe după vechile metode absolutiste, aseunse sub aparențele amăgitoare ale unei vieți constituționale avansate”. (p. 292.)

Dl Lupaș iubește poporul — și reușește să dea acest sentiment și lectorului — în vederea ridicării lui spre culmile spiritului, supremul ideal al statului românesc întregit. Cartea se încheie cu proiecția luminoasă a acestui ideal pe zarea viitorului. Spațiul nu-și permite să reproducă aceste admirabile pasagii, în care autorul vorbește de singura aristocrație care ne trebuie: aristocrația meritului și a talentului, porțile căreia sunt deschise fiecărui fiu al țării românești; sau pasagiile în care vorbește despre rolul culturai ca apărătoare, ca forță de consolidare și ridicare a statului întregit. Autorul inoculează astfel elevului o credință largă, justă și umană, singura cu care se poate înrola în lupta de mărire a României.

Ion Breazu.

⁴⁾ Expusă în excelența sa seriere **Epocele principale în Istoria Românilor**. Cluj, 1928. Cartea va apare curând în traducere italiană în Biblioteca Institutului pentru Europa Orientală din Roma.

BULETIN BIBLIOGRAFIC V.

Publicat de **Ion Mușlea**
Bibliotecar la Biblioteca Universității din Cluj.

**STATISTICĂ. ECONOMIE POLITICĂ.
LEGISLAȚIE. DREPT. POLITICĂ.**

- Antonescu, Mihai.** Organizarea păcii și Societatea Națiunilor. în Franța. Conferință. Craiova [1930]. Ramuri. 8°31 p. (1299—1930).
- Argetoianu, C.** Vitalitatea regimului republican și democratic în Franța. Conferințe. Craiova, [1930]. Ramuri. 8°31 p. (839—1930).
- Corbasca, V.** Codul cărții. Anteproiect. Buc. [1930]. Tip. Universul. 8°64 p. (856—1930).
- Cotrutz, Dimitrie I.** Recuzarea, procedura recuzării și abținerea judecătorilor. Studiu de procedură civilă comparată. Buc. 1930. „Curierul Judiciar“. 8° 97 p. (1176—1930). — Lei 80.
- Crișan, Gheorghe.** Un nou program de finanță publică. Discurs în Adunarea Deputaților. Buc. 1930. Tip. „Modernă“ 8°39 p. (960—1930).
- Decuseară, E. C.** Elemente de statistică teoretică și aplicată. Curs ținut la Școala superioară de documentare și științe administrative. Cu un cuvânt introductiv de Paul Negulescu. Buc. 1930. „Curierul Judiciar“ 8° IV, 367 p. (1164—1930) Lei 180.—
- Galățescu-Pyk, D.** Acțiunile privilegiate în societățile anonime. Studiu de drept comercial comparat și de jure condendo. Buc. 1930. „Curierul Judiciar“. 8° 311 p. (1160—1930). Lei 240.—
- Istoricul și activitatea Creditului Funciar Rural și situația creiată prin legea din 20 August 1929.** Buc. 1930. Impr. Independența. 8° 69 p. 1 f. (1087—1930).
- Negreanu, I.** Studii juridice. Precedate de o scrisoare a d-lui C. Hamangiu. Buc. 1930. „Adevărul“. 8° XI, 256 p. 2 f. (1013—1930).
- Reforma administrativă.** Comunicări făcute de membrii Institutului de științe administrative cu privire la reforma administrativă. Cu o prefață de Paul Negulescu./Vol. I/. Buc. 1929. Impr. Regele Mihai. 8° 1 f. VI, 175 p. 1 f. (Biblioteca Institutului de Științe administrative No.23) (1037—1930). Lei 150.—
- Sofronie, George.** Protecțiunea minorităților de rasă, de limbă și de religie sub regimul Societății Națiunilor (Studiu de drept internațional public și privat). Oradea, 1930. Tip. Diecezană. 8° 146 p. 1 f. (1082—1930). Lei 140.—
- Vrăbiescu, N. G.** Filiațiunea nelegitimă și efectele acesteia. Observațiuni critice asupra proiectului de lege al d-lui ministru de justiție. Buc. 1930. „Curierul Judiciar“. 8° 25 p. (1180—1930) Lei 25.—
- Zaharia, Jac.** Illegalitatea încadrării funcționarilor publici. Cu o prefață de Gr. L. Trancu-Iași. Buc. 1930. „Curierul Judiciar“. 8° 40 p. (1174—1930). Lei 30.—
- INVĂȚĂMÂNT. EDUCAȚIE.**
- Alexandrescu, Elisa.** Selecționarea elevilor în școala primară. Conferință. Buc. 1930. Tip. „Eminescu“. 8° 15 p. 1141—1930).
- Buricescu, Ion F.** Câteva îndrumări metodice pentru norma-liști și învățători. Buc. [1929]. „Cultura Rom“. 8° 222 p. 1 f. (865—1930). Lei 70.—
- Clineu, Ion.** Politica școlară într'un regim democratic. Discurs la Senat. Buc. 1930. Impr. Centrală. 8° 43 p. (1147—1930).
- Duvlea, Alexandru.** Creații școlai active condițiile dezvoltării ei integrale. Alba-Iulia, 1930. Tip. S. Solomon. 8° 66 p. 1 f. (1136—1930). Lei 40.—
- Facultatea de drept din Cernăuți.** Proiect pentru organizarea învățământului superior. Buc. 1930. Tip. „Modernă“ 8° XX, 32 p. (961—1930).
- Învățământul tehnic superior.** Anteproiect de lege propus de către consiliul profesoral al Școlai Politehnice din Timișoara. /Timișoara/ [1930]. /Cartea Rom./ 8° 2a p. (842—1930).
- Kirișescu, Constantin.** Școala în slujba înțelegerii popoarelor și a păcii. Cum să se cunoască Societatea Națiunilor și să se desvolte spiritul de cooperare intelectuală. Buc. 1929. Cartea Rom. 8° 40 p. (1101—1930).
- Papadopol, Paul I.** Metodica limbii materne în învățământul secundar. Precedată de referatul d-lui G. G. Antonescu. Ediția II-a corectată și sporită. Buc. [1929]. „Cultura Rom“. 8° 248 p. (879—1930).
- Pascu, George.** Examenul de capacitate pentru limba română ca specialitate principală ținut la București dela 19 April—4 Iunie 1929. Iași 1930. Viața Rom. 8° 1 f.125 p. (Biblioteca Revistei Critice 6.) (1039—1930).
- Petre, Radu.** Conducerea de sine a clasei. Ediția II. (revăzută și cu adăogiri). Buc. [1929]. „Cultura Rom“. 8° 118 p. (Din publicațiile „Institutului Pedagogic Român“) (864—1930). Lei 50.—
- Popa, Gr. T.** Problema învățământului superior (considerații critice). Iași, 1930. Tip. H. Goldner. 8° 1 f. 64 p. (959—1930).
- Sadoveanu, Izabela.** Educația nouă. Indrumări pentru părinți și educatori. Buc. [1929]. „Cultura Rom.“ 8° 294 p. (873—1930). Lei 70.—
- MEDICINĂ. IGIENĂ.**
- Filitti, Ioan C.** O pagină din istoria medicinei în Muntenia. (1784—1828). Extras din „Revista Științelor Medicale 1929. Buc. 1929. Tip. „Cultura“. 8° 53 p. (3155—1929).
- Gracoski, S.** Afecțiuni ale primei copilării. Sifilis congenital precoce-rachitismul precoce. I. Fascicul. Buc 1930. Tip. „Jockey-Club“. 8° 285 p. (627—1930). Lei 120.—
- Ionescu-Mihăești, C.** Lecțiunea de deschidere a cursului de bacteriologie. Extras din „România Medicală“ 1930. Buc. 1930. Tip. „Eminescu“. 8° 23 p. (826—1930).
- Marcu, Ion.** Studiu pharmacodynamic al ephedrinei. Buc. 1929. Tip. „Cultura“. 8° 39 p. 1 planșe. (599—1930).
- Michail, D.** Zece ani de activitate ai Clinicei oftalmologice din Cluj. Cluj, 1929. „Ardealul“. 8° 14 p. (575—1930).
- Nasta, Marius.** Formele clinice ale tuberculozei în legătură cu imunitatea. Studiu experimenta. Buc. [1929]. Tip. „Națională“. 8° 56 p. 1 f. (699—1930).
- Petrescu, I. M.** Sănătatea și fericirea în viață. (Receducația prin sine însuși). Craiova [1930]. Scrisul Rom. 8° 120 p. 1 f. (1116—1930). Lei 80.—

- Popescu Buzeu, M.** Spermocultura. Studiu clinico-bacteriologic. (7 figuri și 2 planșe în culori). Buc. 1929. Tip. „Cultura“. 8° 36 p. (596—1930).
- Popoviciu, Virgil și Maria Cupcea-Popoviciu.** Trachomul în România-Mare. Studiu statistic pe anii 1917—1920. /Timișoara, 1929. „Cartea Rom.“/ 8° 14 p. 21 f. (841—1930).
- Ulieru, George.** Florile bune de leac. Câmpulung-Muscel, 1929. Tip. Gh. N. Vlădescu. 16° 66 p. (2956—1929).
- LITERATURĂ. ISTORIE LITERARĂ.**
- Aderca, F.** Mărturia unei generații. Buc. 1929. S. Ciornei editor. /Tip. Luceafărul/. 8° 372, 2 f. (1120—1930). Lei 125.—
- Anca, Sabin.** Elementul esențial în artă. /Conferință/. Oradea, 1930. Tip. Diecezană. 8° 16 p. (1081—1930).
- Balotă, Nicolae.** Din spuma marilor... Versuri. Buc. [1929]. Cartea Rom. 8° 146 p. (1088—1930). Lei 80.—
- Barnoschi, D. V.** Neamul Coțofănese. Mărturisirea trupului. Roman. [Buc. 1930]. Cultura Rom. 8° 366 p. 1 f. (872—1930). Lei 100.—
- Caracostea, D. Lenore.** O problemă de literatură comparată și folklor. I. Logodnicul strigoiu. /Buc. 1929. „Cultura Naț.“ 8° 1 f. 114 p. 1 f. (453—1930).
- Eftimiu, Victor.** Marele duhovnic. Dramă în trei acte (patru tablouri). Buc. [1930]. Edit. Ig. Hertz. /Tip. „Luceafărul“/. 8° 160 p. (1121—1930). Lei 50.—
- Gorovei, Artur.** Alte vremuri. Amintiri literare. Folticeeni, [1930]. Tip. J. Bendit. 8° 184 p. (1137—1930). Lei 65.—
- Iorga, N. Eminescu.** El, generația lui și generația noastră. O conferință la București. /Vălenii-de-M./ [1930]. /Tip. Datina Rom./ 8° 13 p. 1 f. (Biblioteca de vulgarizare „Cuvântul“ No. 9.) (1024—1930).
- Iorga, N.** Fratele păgîn. Dramă în 5 acte. Vălenii-de-M. 1929. /Tip. Datina Rom./ 8° 1 f. 65 p. 1 f. (Fondul „Cuvântul“ Biblioteca Literară No. 2). (1025—1930). Lei 25.—
- Lascarov-Moldovanu, A.** Pe drumuri de țară... Amintirile unui fost subprefect. Buc. [1929]. Edit. „Universul“. 8° 170 p. 1 f. (858—1930).
- Mereanu, Constantin D.** Neguțătorul de povești. Buc. [1929]. „Cartea Rom.“ 8° 184 p. (1133—1930).
- Moș Nae (N. Batzaria).** „Haplea“. Alte pășanii și năzdrăvăni. Buc. [1930]. Edit. „Naționala“ S. Ciornei. 8° 130 p. 2 f. 15 planșe (1119—1930). Lei 90.—
- Poezii populare din Mehedinți.** Culese de Iosif N. Dumitrescu-Bistrița. Vol. I. Bistrița-Mehedinț, 1929. Tip. „Izvoarașul“. 16° 1 f. 24 p. (1058—1930).
- Rareș, George B.** Gruia cel viteaz și tatăl său Novac. Legendă populară. Buc. [1929]. „Cultura Rom.“ 8° 240 p. (871—1930). Lei 50.—
- Speranția, Th. D.** Inceput de viață. Buc. [1930]. „Cartea Rom.“ 8° 241 p. 1 f. (1092—1930). Lei 75.—
- Ștefan-Vodă și Vrâncenii.** Istorisiri și legende adunate din ținutul Vrâncii cu un document vechi din 1445. Buc. 1929. Tip. Lupta. 16° 32 p. (Biblioteca populară Comara Vrâncii No. 2.) (899—1930).
- Urechia, Nestor.** Zănele din Valea Cerbului. Povești pentru copii cu numeroase ilustrațiuni. Buc. [1929]. „Cartea Rom.“ 8° 224 p. 4 planșe. (1134—1930). Lei 90.—
- ISTORIE. GEOGRAFIE. BIOGRAFII**
- Christescu, Vasile.** Câteva observațiuni asupra unei inscripții romane din Drobeta (cu un rezumat în limba franceză). Pitești, 1929. Tip. „Artistica“. 8° 1 f. 8 p. (833—1930).
- Christescu, Vasile.** Viața economică a Daciei Romane (Contribuții la o reconstituire istorică). Cu un rezumat în limba franceză. Pitești, 1929. Tip. „Artistica“. 8° 171 p. 2 f. 7 planșe, 2 hărți (832—1930).
- Diaconescu, Emil.** Imperialism și stare balcano-dunăreună până la 1878. Iași, 1930. „Presa Bună“. 8° 123 p. (1115—1930). Lei 100.—
- Documente** privitoare la istoria Ardealului, Moldovei și Țării Românești. Publicate de Andrei Veress. Volumul I. Acte și scrisori (1527—1572) (cu 4 facsimile). Buc. 1929. Cartea Rom. 8° XXI, 370 p. 1 f. (Fundatiunea Regele Ferdinand I. (1106—1930).
- Lupeanu-Melin, Alexandru.** Xilografii dela Blaj 1750—1800. Blaj, 1929. Tip. Seminarului. 16°24 p. 20 f. (962—1930).
- Melinescu, Leonida.** Scurt compendiu de noi contribuțiuni la istoria părților dunărene din cele mai vechi timpuri și până la 1400 p. Chr. cu o dezvoltare specială privitoare la Dacia (cu 7 hărți și 2 tablouri). Făgăraș, 1928. /1930/. Tip. I. Hațiegan. 8° 152 p. (958—1930).
- Martinescu-Asău, Theo.** Lenin. Benito Mussolini. Mustafa Kemal. /Ediția II-a/. Buc. [1930]. Edit. Scrisul Modern. 8° 17. 77 p. 3 planșe. (964—1930).
- Masaryk, T. G.** — Președintele Republicii Cehoslovace. De I. Nistor, C. Rădulescu-Motru, etc. Cu un omagiu de Iuliu Maniu. Buc. 1930. Edit. „Adevărul“. 8° 1 f. 120 p. (Galeria Oamenilor Ilustri). (1014—1930). Lei 50.—
- Oprîșanu, George.** Țăranii vechiului regat român. Bârlad, 1929. Tip. N. Peiu. 8° 90 p. 1 f. (1076—1930).
- Panaiteșcu, P. P.** Emigrația polonă și revoluția română dela 1848. Studiu și documente. Buc. 1929. Cartea Rom. 8° 136 p. (Așezământul Cultural Ion C. Brătianu). (1110—1930).
- Simionescu, Ion.** Orașe din România. Cu 80 figuri. Ediția II-a /revăzută și adăugită/. Buc. [1929]. Cartea Rom. 8° 17 312 p. (1107—1930). Lei 120.—
- Reli, Simion.** Raiuaua Hotimului în timpul ocupației austriece și legăturile ei bisericești cu Episcopia Bucovinei (1788—1792). Extras din „Candela“ 1930. Cernăuți, 1930. Glasul Buc. 8° 32 p. (1084—1930).
- Rusa Abrudeanu, Ion.** Înalt Prea Sfinția Sa patriarhul României Dr. Miron Cristea înalt regent. Omul și faptele. Contribuțiuni la studiul istoriei bisericii române ortodoxe contemporane. Vol. I. Cu o planșă și numeroase ilustrațiuni în text. Buc. 1929. Cartea Rom. 8° 480 p. (1165—1930).
- Vasilii, Titu.** /Turismul și Turing-Clubul României în Secția Munților Apuseni Cluj. Cluj, 1929. Tip. „Lapkiadó“. 16° 1 f. 8 p. (1073—1930).
- Vuia, Iuliu.** Districtus Valachorum. Cercuirile românești bănațene. Timișoara, 1930. Tip. „Union“. 8° 49 p. (710—1930).
- Reli, Simeon.** Bucovinei celebri în ierarchia Moldovei (1777—1850). Extras din „Candela“ 1929. Cernăuți, 1930. „Glasul Buc.“ 8° 41 p. 1 f. 1 planșe. (703—1930).
- Spulber, C. A.** Latină juridică clasică și medievală. Texte alese din legi, formule, documente, scriitori pentru uzul studenților în drept. Cernăuți, 1930. Tip. Mitr. Silvestru. 4° 158 p. 1 f. (607—1930). Lei 300.—
- Stoica, Sever.** Alba-Iulia în umbra Trianonului. Cluj, 1929. „Cartea Rom.“ 8° 36 p. (613—1930).
- Turtureanu, Konstantin.** Die Vereinigung der Fuerstentuermer und die Entwicklung des Staatsgedankens in Rumänien. Iași, 1929. „Viața Rom.“ 8° 28 p. (638—1930). Lei 20.—
- Obedeanu, Const. V. Tudor** Vadimirescu în istoria contemporană a României (cu 15 stampe). Craiova, 1929. Tip. Scrisul Românesc. 8° 1 f. 57 p. (580—1930). Lei 100.—

TEATR U

Cruciada Copiilor

dramă în trei acte de Lucian Blaga

Lucian Blaga își urmează drumul, tot mai conștiu de puterile sale, transfigurat aproape de idealul său de artă. Alții renunță, obolesc, sunt înfrânți de mediu, se convertesc spre idealuri materialiste. Priviți în câmpul literaturii noastre de astăzi și veți întâlni destule exemple deprimante. Singur Lucian Blaga urcă mereu, fără oboseală. Câtă sete de perfecțiune în acest artist de rasă! Pe ce culme, numai de el știută, și-a așezat idealul lui de artă, pentru a nu-l cuprinde întreg, niciodată! Ce spectacol înțărător oferă el generației de astăzi!

Dacă dăm operii lui Lucian Blaga o interpretare biografică atunci **Mesterul Manole** trebuie considerat ca o piatră de hotar în procesul de evoluție sufletească a poetului. Prin această dramă, precum și prin volumul de poezii **Lauda Somnului**, L. B. s'a eliberat cu desăvârșire de obsesia „pământului”, de bucuria și chinurile cărnii. Vă amintiți cum, în **Poemele Luminii**, **Pașii Profetului**, **Zamoixe**, poetul înălța imnuri de slavă lui Pan, sorbia cu toți porii ființei bucuria vieții. Cântecul acesta n'a ținut însă mult. Din imn de bucurie el s'a schimbat, încetul, pe încetul, în tânguit aspru, sfâșietor. Carnea nu mai era pentru poet o binecuvântare, ci un blestem. Criza aceasta se poate surprinde cu tot tragicul ei, în drama **Tulburarea Apelor** și în volumul de versuri **În marea trecere**.

Dar în procesul acesta de purificare sufletească se poate urmări și în arta poetului. Operele din prima etapă au un mai pronunțat caracter de documente sufletești. În piese dramatice se petrece mai mult în interiorul personajilor, decât între ele. Fiecare își strigă chinul lui — care era și chinul poetului. În poezie lirismul, meditația, confesiunea, caractere principale ale subiectivității, erau preponderante.

Forma încă era mai nervoasă, ritmul mai capricios, cuvântul mai neascultător.

Mesterul Manole a fost cheia de argint a unei lumi noi. Drama și poezia iau un caracter mai obiectiv, forma tinde spre o simplitate clasică.

Cu tot caracterul lui obiectiv **Mesterul** avea încă mult dramatism interior. Actul al IV-lea al dramei nu cuprindea decât tragicul nemăsurat al lui Manole. Tragicul acesta, e adevărat, era adâncit

și exprimat cu măiestrie de mare artist. El rămânea însă interior și, deci, ascenic. Citindu-l îl sorbi ca pe o pagină din confesiunile lui **Faust**, reprezentarea lui rămânea însă obositoare, deaceia a și fost suprimat din piesă.

Cruciada Copiilor este un pas înainte spre drama obiectivă și clasică. Conflictul e situat în afară de sufletul poetului. L. B. i-a pătruns toate tainele, el iubeste deopotrivă toate personajele, cu toată caracterul lor se opun. În dramele anterioare personajele principale, pe sufletele cărora se întemeiază drama, erau mai puține. Dacă tragicul se petrece în sufletul lor, nu era nevoie de mai multe. În **Cruciada** personajele sunt mai numeroase, fiecare reprezentând o problemă sufletească, un unghi al dramei.

Dar să spunem câteva cuvinte despre subiect, pentru a fi mai bine înțeles.

Faptul a existat... În ochii noștri el are aureolă de miracol; dacă istoria nu ni l-ar dovedi în mod pozitiv, am crede, că-i o legendă, născocită de fantezia unei epoci stăpânită de religiozitate.

Convoiul copiilor, fanatizați de călugării catolici pentru a elibera prin nevoința lor, Sfântul Mormânt, trece/ și printr'o cetate românească dela Dunăre. Fapta celor mici a devenit molipsitoare, ca o molimă.

În cetatea de pe Dunăre copiii sunt convinși de fanaticul călugăr Teodul. Verbului lui nimeni nu-i poate rezista. Puterea lui de convingere a creat legende...

„Molima” a pătruns și în palatul stăpânei cetății, o Doamnă văduvă, al cărei bărbat a murit deasemenea într'o cruciadă. Copilul ei, Radu, se furișează din palat pentru a asculta pe Teodul. Ajunge astfel să fie posedat de credința propovăduită de acesta. Drama se va desfășura între Radu, care trebuie să plece la Sfântul Mormânt, și între mama lui, care nu-l poate lăsa, simțind că plecarea aceasta absurdă îl va costa viața. La sfârșitul actului I drama se desenează cu putere. Radu se întoarce dela Teodul, transfigurat, cu haina de cruciat pe el. Mama îi smulge haina și i-o aruncă în foc, oprindu-l să mai meargă la Teodul. Dă porunci aspre împotriva călugă-

rului și a micilor cruciați. Haina lui Radu însă nu i-a foc... Credința nu-i mai poate fi clătinată, nici de Mama lui...

Actul al II e cuprins aproape întreg de lupta dintre Teodul și Mamă. Fiecare își apără, cu putere și convingere fanatică drepturile lui. Și fiecare are atâtea dreptate încât nimic nu-l va putea convinge... Iubirea de mamă presimte primejdia. Ea are intuiția pierderii lui Radu, deaceia numai dela Dumnezeu așteaptă scăparea. Rugăciunea ei către Preacurata este de o putere emotivă sufocantă. Când copiii cetății trec cântând, pe sub fereastra palatului domnesc, Radu roagă încă odată pe Mamă-sa să-l lase să se alăture și el lor. Mama îl oprește, sfârcându-i haina de cruciat. Viața lui Radu pleacă atunci cu tovarășii lui: „Radu: Uite sulite! Copiii pleacă! Și eu plec, și eu plec! Nu pot să rămân, nu pot. Mamă, e păcat. Ce faci? Lasă-mă! Semnul, ai auzit semnul!? (Își rupe cămașa.) Pe unde? Încotro? I-ați văzut? Toți au plecat. Mamă, inima! Inima, mi se scurge pe subt ușă, — și prin ziduri. Inima! Eu sunt ostașul mormântului! Mamă, mamă, mamă!”

Cruciada, cum era de prevăzut, s'a terminat cu pierderea micilor ostași. Jalea în cetate e mare. Mamele se revoltă. Dar mai mare decât oricare e jalea Doamnei, care își vede singura odraslă pierindu-i sub ochi, fără să-i găsească leac boalei. Ultima ei nădejde e în Teodul. Dacă călugărul va deslega pe Radu de jurământul luat acesta, poate, se va vindeca. Dar Ioana Zănatica, — o femeie care și-a pierdut mințile, fiindcă a păcătuțit cu un cruciat — omoară pe călugăr, mușcându-l ca o lupoaică, de gât. Cea din urmă nădejde a Mamei s'a spulberat. Acum îi poate spune fiului, stâns de jurământ și de boală, că-l lasă să plece. Radu se ridică, iluminat de o bucurie cerească și pleacă — în moarte. El intră, astfel ca și tovarășii lui de jertfă „în Ierusalim, în veșnicul Ierusalim” — după cuvintele de încheiere a dramei, rostite de călugărul ortodox Ghenadie.

Subiectul ales de L. B. este de-o originalitate, demnă de talentul său. Autorul **Mesterului Manole** a surprins totdeauna prin temele sale.

Dar subiectul nu e numai original, ci și extraordinar de dificil de a fi transpus în artă. Risti să-l ratezi într'o melodramă lamentabilă.

L. B. nu se teme de subiectele mari. A dovedit-o prin **Zamoixe**, prin **Fapta** dar mai ales prin **Mesterul Manole**. **Cruciada Copiilor** este un nou și decisiv argument al puterii de creație pe un plan superior, a autorului.

Anuarul Universității Regele Ferdinand I. din Cluj. Pe anul școlar 1928 - 29. pg. 298.

Vrednic de remarcat e apoi, atât în **Mesterul**, cât și în **Cruciada** nobleța umană și etică a problemei și a personajilor cari o frământă. Aceasta e, de altfel, una din laturile originale ale fizionomiei artistice ale lui L. B. Comparați puritatea angelică a Mirei din **Mesterul** sau a lui Radu din **Cruciada**, cu nenumeratele personajii, chinuite de senzualism, de cari mișună literatura noastră contimporană.

Precum în celelalte drame, așa și în **Cruciada** personagiile, conflictul și desnodământul au proporții simbolice. Unii critici n'au văzut în drama această decât o luptă între catolicism — reprezentat prin Teodul — și între ortodoxism, reprezentat prin Ghenadie, cu învingerea finală a concepției ortodoxe. Drama e frământată și de acest conflict, dar el nu e singurul. Centrul acțiunii e lupta dintre Mamă și Radu. Sentimentul cel mai nobil și mai omenesc, sentimentul matern, a fost pus în conflict cu sentimentul religios. Cât de profund umană e frământarea neconținută și revolta Mamei; dar cât de sfinte sunt și sentimentele și argumentele lui Radu.

L. B. nu-și așează acțiunea pe linia comună a conflictului dintre bine și rău. De aceea tragicul dramelor lui e atât de înălțător. Manole nu poate pricepe cum Dumnezeu îi cere o jertfă omenească pentru a-i ridica lăcaș de închinare; Mama din **Cruciada** nu poate înțelege nici ea de ce i-se cere jertfă singurul ei fiu, lumina zilelor ei.

O astfel de jertfă nu poate fi justificată decât cu argumente mistice. De aceea **Mesterul** trece în mister; și aceeași structură intimă are și **Cruciada Copiilor**.

Pentru a cuprinde întreg tragicul acestor două drame trebuie să crezi. Imi închipui că **Cruciada** ar fi covârșit, ca un mister sfânt, pe nește spectatori medievali. Ea nu mai e o luptă numai între oameni. Ca și în **Mesterul**, în ea se cere o jertfă nevinovată. Când jertfa s'a consumat, când sufletul lui Radu a plecat spre „veșnicul Ierusalim“, chinul mamei s'a potolit, tragicul s'a liniștit ca în fața unei revelații.

Dar câte înțelesuri nu cuprinde opera aceasta! A le desprinde pe toate ar însemna să mai scrii un volum...

Limba ei are răsunetul străveziu și adânc al clopotului sau al pianului.

Teatrul Național din Cluj a avut, de astă dată, onoarea de a reprezenta întâiul o piesă, care, suntem siguri, va străbate un drum de triumf. E regretabil, totuși, că împrejurările și interpretarea n'au încoronat-o cu succesul meritat. Reprezentând-o la încheiere de stagiune, publicul n'a mai alergat așa de numeros ca la **Mesterul**. Interpretării n'au fost apoi priviți, decât în parte. Rolul principal, al Mamei, a fost jucat fad și declamatoric de dna Mateescu. Dna Nunuța Hodos a făcut eforturi remarcabile în interpretarea lui Radu. O interpretare surprinzătoare prin justețea și dramatismul ei a avut ds. Marcela Borza în Ioana Zănatica. Menționăm deasemenea jocul dlui Braborescu, în Teodul și al dnei Vasilescu în Străina.

(1b.)

Universitatea din Cluj e a noastră, e românească. Tot ce o privește ne interesează dublu: ca români și ca profesioniști. Anuarul proaspăt e cel dintâiu ce ne-a căzut în mână. De aceea l'am cetit cu un emoționat interes. Autorii lui se pot felicita pentru munca ce au făcut-o.

Găsim, în el, redată amănunțit activitatea didactică și științifică. E înșirată tot ce e de interes să se știe din viața școlară a universității. Anuarul ne dă dovadă, că la universitatea noastră din Cluj se muncеște serios la catedră și la cartea de știință. Nu ne vine gândul să facem o apreciere a acestei activități. Nu suntem chemați spre a o face — și nu avem nici puncte de comparație. Intre universitățile noastre cea din Cluj își ține cu demnitate locul. E bine să nu se uite greutățile au avut o tradiție de carte și de cultură românească. Cea din Cluj a trebuit să-și creeze această tradiție. Cea ce în mare parte, i-a și succes. Ne-o spun aceasta, în afară de Anuar, manifestările de până acum ale acestei instituții.

Anuarul ne dă, cu scrupuloase detalii, activitatea profesilor la catedră, în seminarii și în laboratoare. Cunoaștem și lucrările studenților făcute în acestea. Mai mult despre student din Anuar nu cam putem afla. Acesta e, după părerea noastră, un defect al Anuarului.

O universitate, ca orișicare școală, trăiește prin studențimea ce o are. Centrul vieții universitare trebuie să fie el, studentul. Mediul vieții universitare nu-l formează profesorul, ci studentul, cu tot ce are, el ca viață interioară, ca preocupări sufletești și ca viață exterioară cu preocupări cotidiene.

Anuarul e aproape numai al profesorilor. Nu-l găsim pe student în complexul lui de preocupări și indeletniciri, Mentalitatea unei generații nu se formează numai în oarele de curs și între zidurile universității, ci se formează mai ales afară, în ambianța socială. Activitatea și viața extrauniversitară a studentului e un capitol de foarte mare importanță pentru a-l cunoaște, pentru a-i ști preocupările lui de acum și pentru a-i ghici orientările lui de mâine.

Studentul de azi e cetățeanul de mâine. El vom avea așa, cum ni-l dă viața universitară de astăzi. La formarea lui sufletească concurg toți factorii mediu-

lui în care se află.

E de interes să cunoaștem acești factori. Studentul petrece la cursuri abia 4 ore la zi. Ce face el în restul zilei? Viața lui trebuie să se scurgă între școală, bibliotecă, căminuri și viața socială. Ce cetește în bibliotecă? Ce cărți sunt mai mult căutate? Ce face în căminuri? Cari sunt ocupații cotidiene, în afară de carte, ale fiecărui student? Ce societăți literare au? Cese lucrează? Ce și cum se discută în acelea? Ce societăți cercetează? Au sau nu înclinări spre băutura? Cam câți și în ce măsură? In ce măsură se practică între ei jocurile de hazard? In ce măsură îmbrățișează sporturile?

Un capitol interesant ar fi cel al frecvențelor. Știm că la drept majoritatea nu frecventează. A cunoaște cauzele acestei nefrecvențări nu e numai o problemă de statistică școlară, ci e o mare problemă social-economică. Nu se frecvențează cursurile, din cauza lipsei mijloacelor de întreținere. Pe acești tineri sărăcia îi silește să între în slujbe îndată după terminarea liceului. Mulți dintre ei sunt în provincie. Ar fi bine să se cunoască numărul acestor studenți-funcționari. Funcționari de silă astăzi, pot ei să devină funcționari model mâine? Oricum ar fi, datele asupra lor ar putea servi cu prețioase indicații pentru reformatorii învățământului nostru.

Un anuar nu trebuie să fie numai o colecțiune de cifre din registre, ci o adunare de date din anchete. Un anuar școlar cu atât mai vărtos unul universitar, trebuie să fie și o lucrare de monografie sociologică. Universitatea e o comunitate socială c'o populație de mii de studenți. Studentul e element instabil și pasager. Cu toate acestea în timpul de școlaritate, universitară el își formează ce are mai prețios. El trăiește într'un anumit mediu, influențat de anumite circumstanțe școlare, economice și sociale. Acestea trebuie să le cunoaștem. Universitatea are interes de a le cunoaște. Numai așa va putea spori părțile bune și înlătura pe cele rele din viața universitară. Profesorul nu e al studentului numai de pre catedră. El trebuie să fie al studentului în tot locul, în toate împrejurările de viață intra și extra-școlară. Profesorimea universitară e datoare să ne dea acest anuar anchetă. Funcționarii de birou, oricât de inimoși ar fi, nu pot da singuri a-

Rusaliile

Sărbătoarea coborării duhului sfânt are harul de a decide de soarta înfriguratei munci agricole. O populație atârnată în cele 80 proiecte ale sale de starea de rădă a lanurilor câmpului, e pusă în situația de a ști astăzi la ce trebuie să se aștepte. Recolta se anunță destul de abundentă în locurile ferite de revărsările apelor. Luna Mai a fost masteră, prin deslănțuirea prăpădului care a înecat suprafețele cultivate și atât de promițătoare pe întinderi de zeci de kilometri. O calamitate, care lovește nemilos o parte din muncitorii gheii. Rusaliile aduc tristețe din acest punct de vedere. Dar Rusaliile nu mai puțin aduc o notă depresivă și în câmpul politic. O rizontul politic al țării se întunecă. Din ce cauză? Pentru că a fost tradată democrația? Așa se pare. O seamă de principii democratice, profesate o vreme cu îndărătnicie, cu fanatism biblic, au fost în vremea din urmă părăsite, negate, contrazise. Și e o greșală fundamentală, care dărmă tot și sapă neîncredere în sufletul poporului. O guvernare trebuie să se mențină pe o linie solidă, dreaptă, curajoasă, fără simuzitățile compromisurilor și hatărurilor personale. Mai poate fi nădejde de o revenire, de o reculegere? Bine ar fi! Se pare, că declanșarea diferențierilor a fost marcată de basarabeni ai căror suflet e îmbibat de un fel de mesianism democratic. În orice caz, de Rusalii am intrat, într'un fel ori altul, într'o nebuloasă cu ieșiri foarte puțin clare. Noi dorim din tot sufletul, ca sistemul democratic să iasă din nou biruitor, reveninduse la credințele ferme, cari au încălzit zece ani sufletul nației. Spiritus rector al democrației să nu fie părăsit, dimpotrivă să fie pus în evidență în întreg complexul de probleme legate de ea. Democrația pretinde eforturi științifice și puritanism moral. De soarta democrației e legată soarta țării.

HORIA TRANDAFIR

cest anuar. E o muncă de migăloase cercetări și urmăriri, pe care nu ne o poate da decât colaborarea întregului corp didactic universitar.

Despre generația universitară postbelică se spune că suferă de o mulțime de lipsuri și imperfecțiuni. A cunoaște aceste imperfecțiuni și a le delătură e mai mult decât o datorie școlară, e o mare datorie națională.

P. Suciu.

Fridtjof Nansen

Toată lumea civilizată, se închină recunoscătoare, la proaspătul mormânt al marelui explorator norvegian Fridtjof Nansen care a închis ochii de veci în Oslo în vrâstă de 69 ani. A fost cel mai pasionat și mai celebru cercetător al regiunilor polare. Încă dela 21 de ani, ca zoolog, a început excursiuni științifice în oceanul ghețos de nord și a prins o nepotolită dragoste de studiu a polului arctic. În repetate rânduri a petrecut, cu anii, în ținuturile albe ale zăpezii veșnice și ale ghețarilor plutitori. Dela el încoace a luat un mare avânt sportul ski-urilor. A atins gradul 88 de latitudine și a pus bazele unui institut internațional de explorare a mării în 1901. Rezultatele sale sunt cuprinse în numeroase opere publicate și care i-au întemeiat faima de oceanograf experimentat. Fridtjof Nansen a jucat și un important rol politic în separarea Norvegiei de Suedia. A funcționat apoi ca ambasador al Norvegiei în Londra în anii 1906—1908. Nemuritoare este activitatea umanitară pe care a desfășurat-o în decursul războiului mondial prin organizarea ajutoarelor în favoarea răniților, a mijloacelor de comunicare, a întoarcerilor în patrie a celor înstrăinați prin taberele diverse din țări îndepărtate. Tot de numele său se leagă marea campanie împotriva foametei în Rusia. Cu tot dreptul i s'a acordat în 1921 premiul Nobel pentru pace. Veșnică recunoștință a umanității pentru rarele sale daruri științifice și virtuți sufletești!

Cercul scriitorilor bănățeni

Cronica ziarelor ne vorbește despre câteva manifestațiuni recente ale scriitorilor bănățeni, cari și-au creat și revista literară „Semenicul”. Din când în când au loc reuniterile în orașele bănățene, îndeosebi în Lugojul care a fost totdeauna un centru de animație al românismului. Se pare, că tendința cercului este să reconstruiască cât mai nimerit individualitatea marilor bănățeni, cari au avut pe vremuri un rol hotărâtor în viața culturală, politică și literară a provinciei care se prevala de sfătoasa și mândra încântare de „fruncia”. E o foarte binevenită inițiativă, căreia-i dorim o cât mai completă izbândă. Iar după ce aceste cercetări își vor fi atins scopul, adică vor fi reușit să ne dea monografiile bio și bibliografice bine rotunjite, cercul e chemat să se îngrijească de editarea lor. Chiar dacă programul scriitorilor bănățeni s'ar opri la desgroparea trecutului, și fapta lor ar fi vrednică. Probabil însă, că ei vor realiza și o con-

centrare de rinduri, întru a cultiva chestiuni de cultură și literatură contimporană. Le dorim succes.

Episcopul Nicolae Ivan

Titularul reinviatului episcopii ortodoxe a Clujului, Vadului și Feleacului preasfințitul Nicolae Ivan a împlinit vrâsta de 75 ani. Adunarea eparhială a sărbătorit după cuviință această vrednică figură bisericească la un popas atât de însemnat al vieții. Iar presa a fost gata să stăruiască pe larg și cu amănunte asupra trecutului sărbătoritului, care însuș a fost un profesionist al condeiului ani de-a rândul. În întreita sa misiune de ziarist, luptător politic și episcop consistorial, capul încoronat al episcopiei din metropola Transilvaniei a desvoltat o mănoasă și curajoasă acțiune spre binele românismului. Mai ales simțul său de practicitate, de realizare imediată și continuă, a fost o însușire de marcă. Arhiepiscopia Sibiului a fost îmbogățită cu numeroase instituțiuni și cetățui de rezistență sub imboldul spiritului său de creare. Iar sub ochii noștri vedem cum se consolidează eparhia străveche a Clujului, cum își înmulțește ramificațiile de viață și funcționare. Ca mâine va fi gata catedrala, care se leagă de numele sărbătoritului. Trebuie să recunoască oricine că episcopul Ivan se distinge printr'un mare talent de organizator, chivernisitor și creator de instituții culturale-bisericești. La mulți ani!

Un model de activitate culturală

În Gazeta Transilvaniei apare acum raportul despărțământului Brașov al Astei. Ni se pare, că rar sub cerul țării noastre s'a muncit mai concentrat, mai metodic, mai disciplinat și cu mai mult folos practic. Despărțământul Astei a stat în ultimii trei ani sub direcția cunoscutului profesor-publicist Axente Banciu, care este unul dintre exemplele cele mai complete de sacrificiu, idealism și puritanism. Sub înrăurirea dascălului-model Astra brașoveană a înregistrat o activitate-model. Mai presus de vorbe, grăesc faptele. Darea de seamă anuală înșirue următoarele 13 (ce număr norocos de astă dată) relațiuni cari definesc pentru todeauna metoda de lucru. Încoronată de succes a profesorului brașovean, nevoit azi, spre regretul tuturor, a se retrage, din motive de sărătate, dela conducerea despărțământului:

„1. A găsit Despărțământul nostru, nu desorganizat, dar inexistent aproape. L-a transformat în cel mai activ Despărțământ al Asociațiunii din toată țara. Asta o spune și Centrul.

2 Nu aveam membri decât foarte puțini: când a plecat ne puteam lăuda cu 584, atrăgând și tinerimea școlară în „Astra“.

3. N'aveam un sediu: curând a găsit unul provizoriu, pentruca mai târziu să ne instalăm mai în larg acolo unde suntem astăzi, în casa județului, primită pentru zece ani.

4. N'a găsit o hârtie când a venit: a lăsat un inventar cu bunuri de multe sute de mii de lei, înzestrând Despărțământul cu tot ce avea lipsă.

5. În 1926 s'au găsit într'un libel la Banca „Albina“ depuși 33.395.60 de care n'a vrut să se atingă. Când a plecat ne-a lăsat numerar 1.660.383 de lei. Asta în trei ani!

6. A obținut concesiunea de cinematograf, asigurând „Astrei“ venituri pentru marile scopuri pe cari le urmărea. Cinematograful „Astra“ e izvorul de alimentare al tuturor acțiunilor noastre.

7. Când nu aveam nici o broșură, a luat inițiativa înființării unei mari biblioteci publice: azi biblioteca are peste 13.000 de volume.

8. A adus în discuție chestiunea muzeei „Țării Bârsei“, aducând și primele obiecte în el.

9. După ce păstrează un an legătura cu Extensiunea universitară, organizează primul ciclu de conferințe despre Brașov.

10. În cadrele „Astrei“ pune bazele revistei „Țara Bârsei“, azi intrată în anul al 2-lea și una din cele mai îngrijite reviste românești.

11. La sate nu existau decât două Despărțăminte. Înființează încă 10, le înzestrează cu biblioteci, le îndrumă spre o viață activă. În jurul acestor 10 centre, înființează 21 de Cercuri culturale și acestea la fel înzestrate.

12. Organizează serii de conferințe pentru sate, ținând mereu treaz în ele interesul pentru vechiul nostru așezământ al Asociațiunii.

13. A dat viață „Astrei“ impunând-o atenției tuturor, creind din ea un adevărat centru de cultură...”

Pentru îndrumarea norocoasă a oficiilor culturale din Brașov sub egida bătrânei Aste, primească d. A. Banciu elogiile noastre călduroase, dorind a se însufleți câți mai mulți imitatori în ogorul (mult predicatul nostru „ogor“ de pe vremuri!) cultural!

Știință și specializare

În Iași apare de trei ani o publicație trimestrială de „sinteză culturală“, intitulată „Minerva“ sub direcția dlui Petre Andrei profesor universitar și vicepreședinte al adunării deputaților. Revistă de ample studii de politică socială. **Minerva** și **Revista de Filosofie** a dlui Rădulescu-Motru sunt astăzi, alături de **Arhiva** dlui Gusti, cele dintâi colecțiuni de vastă cercetare științifică a marilor probleme ce frământă societatea umană. E îmbucurător avântul pe care-l iau însfârșit la noi investigațiile pe tărâm social dela Unire încoace. Chestiunile de filosofie, sociologie, politică socială, sunt debătute și la noi cu toată competența. Pentru nivelul culturii românești fenomenul este îmbucurător și reconfortant. Se pare, că în dosul **Minervei** activează o întreagă grupare de seminar, bine îndrumată și profund serioasă. Totdeauna am afirmat în paginile **Societății de mâine**, că numai seminariile, institutele și laboratoarele universitare în neîntre-

ruptă râvnă după cuceriri noi împlinesc marile meniri ale unei științe. Întâiul număr din 1930 al **Minervei** apărut decurând este select și conține studii de deosebită actualitate. **Minerva** a reușit să ia colaborarea unor savanți streini: fiecare număr aduce o contribuție valoroasă externă. Recomandăm cititorilor noștri importanta publicație ieșeană.

REDAȚIONALE. Din cauza abundenței de materie, studiile și bucățile literare ale dlor **Păcățeanu, Chinezu, Emil Isac, Ceușianu și Gherghel** le vom publica în nrul viitor.

Federalizarea statelor europene

Tema ne-a preocupat constant. D. Briand a lansat un proiect precis, scris, accesibil tuturor. Proiectul este obiectul unor vii debateri în cabinetele diplomatice și în presă. Protagonistul **Panuropei** d. Coudenhove-Calergi, și-a convocat îndată congresul adeptilor în Berlin și a aplaudat frenetic marea idee a ministrului de externe al Franței. Aplauze și retractări. Nu lipsesc nici aceste din urmă. Sunt state, cari formulează împotriviri fățișe. Anglia în formă mai biândă, Italia în formă violentă. În sensul proiectului Briand ar urma să se institue degrabă trei organe supra-stațite, cari ar fi un nucleu pentru un viitor parlament european: o conferință europeană cu reprezentanți cari să delibereze și legifereze, un comitet politic permanent ca putere executivă și un for de natură administrativă. Ideea federalizării statelor continentului nostru face deci progrese. Cauze multiple, mai ales de ordin economic, inspiră rezonanțe constituirii Statelor-Unite ale Europei. România e gata să-și dea asentimentul pentru grandioasa soluție a păcii europene.

D. Iorga doctor honoris causa, la Oxford.

Abia întors de pe un drum de triumf, neobositul drumeț a trebuit să plece pe altul. Munca și genialitatea lui pătrunde tot mai adânc în conștiința străinătății. Cu ochii înduioșați de bucurie îi urmărim fiecare prețuire înaltă de peste hotare. Pentrucă în el nu se prețuiește numai un savant, un polihistor cu puține asemănări în vremea noastră, ci o nație întreagă. Precum în prodigioasele lui cercetări istorice nici odată nu uită să însemneze și cel mai prizărit semn de viață al nației, așa și în drumurile lui prin străinătate duce toate comorile nației cu el. Darurile pe cari le oferă prietenilor streini — și nu cred să existe român cu mai multe prietenii în străinătate — sunt totdeauna dintr'ale nației: un album cu țărani chipesi, îmbrăcați în cel mai frumos costum popular din lume, o scoartă veche, cu culori aspre și totuși atât de calde, licoană a unui suflet nobil în discreția lui. Triumfurile lui Nicolae Iorga sunt ale nației; prieteniiile lui sunt ale noastre ale tuturor...

Prin locul de unde a venit recunoașterea din urmă a emoționat întreaga noastră opinie publică. E pentru prima oară când un român îmbracă venerabila togă de doctor honoris causa al celebrei Universități din Oxford. Cinstirea venită de acolo e cea mai definitivă prețuire a unui savant. Toga dela Oxford nu este

numai o investire locală, ci o ridicare în ochi lumii întregi, în republica universală a spiritului.

În cuvântarea de prezentare, rostită după obiceiul tradițional în limba latină, reprezentantul Universității din Oxford l-a onorat pe savantul român cu titluri că acestea în deajuns de elocvente prin simpla lor înșirare: *Di Iorga este „vir plurimarum artium“, Tit Liviu al României, dotat cu o curiozitate pliniană etc.* Istoricul român se dăruiește cu egal avânt, tuturor operelor sale așa încât nu se poate spune la care ține mai mult.

Congresul Ligii Culturale.

Abia a depus toga de purpură dela Oxford și Profesorul a trebuit să-și reia redingota de dirigitor cultural al nației — redingota în care ni-e atât de familiar — pentru a prezida congresul dela Brăila al Ligii Culturale.

Asemenea tuturor celorlalte societăți culturale ale noastre, Liga trece și ea printr'o criză deprimantă. Criză de entuziasm și criză materială. E destul de semnificativă această criză pentru vremea noastră, când ridicăm zilnic, prin fraze bombastice, idealul cultural, pe orizontul nației. E dureros că atât Liga, cât și Astra, trăesc astăzi mai mult din gloria faptelor trecutului, decât ale prezentului. La congresele lor întâlnești mai numeroși bătrâni, povestitori de amintiri duioase, decât tineri cu brațele încordate, pentru a ridica în țaria lor prezentul, tineri cu ochii lumași de vâlvătaile nădejdlor în viitor.

Tinerii aceștia aleargă mai degrabă altundeva unde idealul de ridicare spirituală e umbrit de altele mai „pozitive“.

Adevărata luptă de desrobire culturală a noastră până acum numai trâmbitată a fost. Ea nu va începe cu adevărat decât atunci, când societățile noastre culturale vor reuși să înrăgimenteze printre forțele lor active, tinerimea. Nu pe cea de pe băncile școlii, în cel mai bun caz aceasta nu poate să deie decât un ajutor. Ci pe cea intrată în lupta vieții.

Din congresul acutal al Ligii — ca de altfel din toate celelalte — e vrednic de remarcat discursul mustos de înțelepciune și avânt al Președintelui. De când membri nu și-au mai văzut conducătorul adorat, acesta a colindat, peste mări și țări, o lume nouă din care a adus Ligii o experiență nouă, apoi un salut și un îndemn la faptă dela cea mai îndepărtată ramură a românismului. Partea în care dl Iorga a evocat dragostea de neam și dorul de țară, a fraților din America a fost cel mai emoționant moment al congresului.

Liga și-ar câștiga un titlu de recunoștință în fața nației dacă, ascultând îndemnul șefului ei ar trimite fraților din America colacul de salvare națională: cartea românească. Ea poate face pentru ei ceace a făcut în alte vremuri într'un mod atât de binecuvântat, pentru noi, Ardelenii.

Gavril Tripon.

Încă unul din rândurile glorioasei garde vechi a predat sabia în mâinile dușmanului neînvinș, care ne va răpune odată pe toți. El a fost înfrânt însă după o luptă lungă și neîntreruptă, sămănată cu numeroase și meritate triumfuri.

Nicio casă românească de intelectuali fără SOCIETATEA DE MÂINE! Niciun abonat în restanță cu plata! Precizie de muncă, precizie de achitare a abonamentului! Remiteți prin mandat postal întregul abonament pe anul 1930!

Gavril Tripon a fost un intelectual distins unit cu un om de acțiune, un suflet de elită cum puține numără generația lui. Dacă ar fi trăit între alte împrejurări omul de acțiune ar fi fost depășit poate de intelectual. Deșiciul vieții lui nobile a fost retragerea în împărăția diafană a ideilor. Din această împărăție și-a cules el aceea nobilă resemnare și înțelepciune de patriarh cu care-și presăra luminoasele lui cuvântări. Ea dădea farmec conversației și caracterului său.

Dar Gavril Tripon a fost fiu al unei nații înclătă în luptă încordată pentru apărarea dreptului ei la existență. Lupta aceasta nu permitea intelectualului român răgazul contemplației. Dacă acest intelectual era pătruns de marea lui responsabilitate — și Gavril Tripon a fost plin de acest sentiment în toată făptura lui — trebuia să coboare în arenă, să se fărâmițeze dăruindu-se tuturor. Cel coborât în mormântul proaspăt a dat din nobilul lui suflet tuturor, s'a înrolat cu pieptul deschis în fruntea luptătorilor ori cât de grea ar fi fost lupta. De aceea îi vom purta veșnică recunoștință.

Monumentul lui Iancu dela Tg.-Mureș.

Chipul Iancului strălucește astăzi în bronz, în orașul în care s'au copt în vântaia sufletului său tânăr îndrăznețele lui visuri de dreptate și mărime națională. Românii din orașul săcuiesc, al căror număr crește atât de încet, vor tresări la vederea lui și vor prinde nou în demn de fapte, nu războinice ca ale Iancului, ci culturale așa cum le cere vremea noastră. Și poate Maghiarii înșiși văzând mai des nobilul chip, dacă nu-l

vor iubi, cel puțin îl vor înțelege mai just decât înaintașii lor. În cursul revoluției dela 1848 s'au săvârșit cruzimi de cătră amândoa taberele. Așa e la război... Iancu însă a fost — așa cum bine a remarcat la desvelirea statuiei lui primarul Tg.-Mureșului — un suflet de elită, care recunoștea valorile spirituale și umane ori în care tabără s'ar fi găsit ele.

Profităm de această ocazie pentru a întreba pe cei în drept ce e cu monumentul dela Cluj al eroului. De șapte ani stă piatra așezată de Regele Ferdinand pe locul destinat ridicării și promisiunea făcută în fața marelui Rege și a Popoului nu se mai împlinește.

Trei prieteni distinși ne vizitează: de Saint-Aulaire, Berthelot și Loucheur.

Toți trei și-au câștigat în fața nației românești neperitoare titluri de recunoștință.

Întâiul, distinsul conte de Saint-Aulaire, a fost alătura de noi în cursul marelui războiu, ca reprezentant al nobilii lui nații. Sufletul ei nesecat în energii, dăruit cu cele mai strălucite însușiri ale spiritului, ne-a fost oferit drept razim în cele mai grele momente. Trimisul era înzestrat în cea mai mare măsură cu însușirile nației pe care o reprezenta. Spiritul lui simplu, elegant, aristocrat în cel mai deplin înțeles al cuvântului, cultura lui bogată și în sfârșit energia și nobleța inimii lui a câștigat la noi atâtea pretenii neuitate, la cei mari ca și la cei mici. Și contele de Saint-Aulaire nu ne mai uită de atunci, el nu pierde prilej de-a vorbi despre sacrificiile și dreptatea cauzei noastre. Paginile scrise de el la moartea Regelui Ferdi-

mand constituie unul din cele mai luminoase și evocatoare portrete a caracterului Regelui Intregitor de hotare. Și'n aceeaș galerie a așezat, pentru posteritate, de curând, portretul tot atât de cald și de distins al Reginei Maria. Căci nobilul oaspe nu este numai un diplomat încercat și un suflet de elită, ci și un priceput și elegant mânător al condeului. Pentru toate aceste calități Universitatea din Cluj, pe frontispiciul căreia strălucește numele Regelui Ferdinand, marele lui prieten, îi va acorda titlul de doctor honoris causa.

Celalalt prieten, Generalul Berthelot, s'a contopit așa de mult cu sufletul nației în cele mai grozave și mai eroice momente ale ei, încât îl socotim ca pe unul dintre ai noștri. El a devenit o figură populară în România, e intrat adânc în conștiința publică.

Pe dl Loucheur îl cunoaștem mai recent. Conferința dela Haga ni l-a ridicat și ni-l-a încrestat pentru totdeauna în amintire. În calitate de presedinte al comisunii pentru reparațiile orientale spiritul lui lucid și pozitiv a rezolvat chestiuni pe cari am început să le credem insolubile. Dl Loucheur ne-a adus astfel servicii imense, pentru cari totdeauna îi vom purta recunoștință.

Dar pentru cei familiarizați cât de cât cu viața publică a Franței din ultimele două decenii dl Loucheur este o cunoștință veche. El face parte dintre pionerii politicii franceze de astăzi. Spiritul lui realist, cunoștințele lui imense în domeniul științelor pozitive apoi puterea sa de înfăptuire l-au făcut indispensabil pentru opera de ridicare și de refacere a Patriei lui și una dintre cele mai originale fizionomii din galeria marilor figuri internaționale.

Redacția.

Către abonații și cititorii „Societății de Mâine“

Administrația revistei își permite să roage insistent pe domnii abonați datori cu restanțe de abonament a achita de urgență sumele, ne mai putând acorda nici o păsuire. Suntem convinși, că toți cititorii noștri își dau seama de sacrificiile fără număr pe cari le face „Societatea de mâine“ pentru a apărea cu regularitate și în condiții occidentale.

Starea abonamentului le-a fost tuturor comunicată prin înștiințări separate, prin note urgente.

Este o datorie a restanțierilor a satisface cu urgență posibilă obligația lor materială față de revistă. Ori cine dorește binele și înflorirea „Societății de mâine“ va considera ca o neîntârziată chestiune de loialitate să ne remită restanța și să achite complet abonamentul pe anul în curs pentru a dispune de fondul necesar apariției cu punctualitate în decursul întregului an.

Totodată rugăm cititorii devotați și pe prietenii noștri să recomande în cercurile lor „Societatea de mâine“ pentru abonare.

ADMINISTRAȚIA.

Adresa abonatului:

ex. of. 2 ex.

12-13

Biblioteca Universității

„SCHMOLLPASTA“
S. A. BRAȘOV

Fabrică de cremă de ghetă
Premiată la 30 de expoziții

Institutul de Editură și Arte Grafice S. A. Cluj.